

А М Е Р И К А Н С Ъ К Е В И Д А Н Н Я

Молода Україна

3

НЮ ЙОРК

1953

Пріоритет державності над партійністю, загально-національних інтересів над клясовими, груповими, партійними мусимо ми на еміграції зрозуміти і відчувати як категоричний імператив, як одну з головних умов нашого державного будівництва.

С. Петлюра

Вінок на могилі С. Петлюри від
української демократичної молоді.

Між царською Росією і сучасною комуністичною для нас немає різниці, бо обидві вони уявляють собою тільки різні форми московської деспотії та імперіялізму.

С. Петлюра.

В НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ „МОЛОДОЇ УКРАЇНИ” ЧИТАЙТЕ МІЖ ІНШИМ:

- Юрій Дивич
Б. Подоляк, К. Туркало — Спогади про М. Лебединця.
Леонід Лиман — „Малоросійська принцеса”.
Леонід Нолтава (Париж) — „Поема про трьох друзів”.
Іван Кошелівець (Мюнхен) — „Літературно-мистецькі нотатки з Європи”.
Fredrika Tandler (New York) — „To Influence Man Toward Peace”.
Валентина Карпова — Переможець не дістает нічого (про роман Ернста Гемінгвея „Старий і море”).
Теодор Шумейко — „The Third Chapter” має голос (Про українську молодь народжену в Америці).
Петро Крамаренко — „Молода Європа” (Про Всеєвропейський рух молоді).
Е. М. — Подебради. (30-річчя української високої технічної школи на еміграції).
Євген Маланюк — Влада (Поезій книга шоста) — рецензія П. Кречета.
Олекса Веретенченко — „Дим вічності” рецензія.

Хроніка ОДУМ.

В найближчих числах „Молодої України” читайте геніяльний твір найвизначнішого українського письменника в підсоветській Україні Юрія Яновського „Жива вода”.

Роман „Жива вода”, що змальовує повоєнне життя на Україні після останньої війни, написаний в 1947 р., був заборонений і знищений со- ветською цензурою.

і чужому научайтесь і свого
не цурайтесь

Молода Україна

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ
І
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ
В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

3

РІК ЧЕТВЕРТИЙ

diasporiana.org.ua

ВИДАВНИЦТВО „МОЛОДА УКРАЇНА”

„Молода Україна”, — журнал української демократичної молоді в Сполучених Штатах Америки. Почав виходити в 1950 р. як „Бюлєтень ОДУМ” — вийшло 17 чисел. В Торонто (Канада) виходить канадійське видання „Молодої України”.

ЗМІСТ

Теодосій Осьмачка — Немов титани (вірш)	6
Т. С. — До страшної річниці (Наслідки і завдання вивчення щтучного голоду 1933 р. в Україні)	7
Петро Ванченко — Оповідання про гніду кобилу (як в ССР будували соціалізм)	10
Франклін Рів — Про сучасну американську літературу (переклад з англійського Валентини Карпової)	21
Падрайк Калум — Біля замку, вірш (переклад з англійського Оксани Драй-Хмари)	24
Андрій Мироненко — Полісся	25
Ів. Колос — Кіно у світі	28
Всеволод Голуб — Батьки і діти (зміна поколінь) продовження	31
Петро Матула — Нам щось бракує	37
Хроніка ОДУМ. Рецензії: Олександр Бойченко „Молодість”, В. Іванис „Симон Петлюра”, Олена Звичайна „Миргородський ярмарок”.	

МОЛОДА УКРАЇНА

Головний редактор — Володимир Дубняк

Адреса редакції: P. O. Box 49. New York 9, New York.

„Moloda Ukraina” — Young Ukraine — Published by the
Ukrainian Democratic Youth Association of U. S. A.
P. O. Box 49, New York 9, N. Y.
Wolodymyr Dubniak — Editor

Друкарня Ukrainian American Press, 133 East, 4th St., New York 3, N. Y.

Другий Авраменко?

Ілько Кручко

ТЕОДОСІЙ ОСЬМАЧКА

Немов титани із старого світу
прийшли на київські смутні степи
об глинища і гори з неоліту
витрушувати почали свити —
так бурі упадали із зеніту
і в гори били, ніби у стовпи,
земля гула, ліси густі стогнали
і чорні хмари з неба місяць гнали.

Тряслися гори зіподу до скель,
від вовчого гостріші навіть зуба;
і вили сови із нічних пустель,
вітаючи у кручах душогуба,
де дерево ніяке не росте,
а на конячих незаритих трупах
на місяць жовті гавкали лиси,
щоб крові дав з небес, а не роси.

Дніпро ревів, і панцері іржаві
із дна підняв, що наші козаки
і шведи, й турки, й вікінги біляві
з життям своїм пустили на піски,
лишивши людській прелукавій славі
у кров забризкані з трави листки,
посхиляні з висот у наші води
шуміти до предвічної негоди.

(Уривок з поеми „Поет”, пісня двадцята).

Теодосій Степанович Осьмачка — найвизначніший поет нашої епохи, автор повістей „Старий боярин”, „План до двору”, великої поеми на 23 пісні „Поет”, що широко відомі на еміграції, та цілого ряду творів, що друкувались в Україні.

Ширіший огляд творчості подамо в одному з наступних чисел нашого журналу.

До страшної річниці

(Наслідки й завдання вивчення штучного голоду 1933 року в Україні)

Т. С.

Громади українців на емігації по всіх країнах свого поселення відзначають у 1953 році 20-ту річницю найбільшої в історії всього людства трагедії українського народу яку він пережив у 1932-1933 р.р., та широко інформують про це вільний світ.

Уважний аналіз матеріалів про перепис населення в 1897, 1926 і 1939 роках дає таку картину про кількісні зміни в складі населення України:

Роки	Абсолютний приріст на- селення в млн. чол.	Щорічний приріст населення у тис. чол.	Щорічний приріст населення в % %:	
	В т. ч. Україна.	СССР в ціло- му.		
1897-1913	6,5	433	1,93	1,98
1913-1926	2,0	154	0,59	0,57
1926-1939	2,0	166	1,23	0,53

Не важко зрозуміти, що низький щорічний приріст населення в 1913 — 1926 р.р. і на Україні й в СССР в цілому, що коливався від 0,57 до 0,59%, пояснюється умовами воєнного і революційного часу: від 1914 по 1921 рік тягнеться війна спочатку перша світова, а потім громадянська.

Але чим пояснити жвавий приріст населення України в 1926-1939 роках, особливо коли врахувати, що Україна щодо рівня природного приросту людності напередодні першої світової війни займала перше місце не тільки в Європі, а навіть у цілому світі?! В 1924-1927 роках він становив в середньому 2,36%.

Як відомо, найхарактеристичніша особливість популяційної політики сучасної Москви полягає в тому, що для осягнення своєї мети вона не зупиняється навіть перед винищеннем цілих народів (республіка Німців Поволжя, Кримські Татари, Чечено-Інгушська, Кабардино-Балкарська та інші советські республіки) й автономні області, населення яких в 1941 — 1945 роках сотками тисяч було депортовано в Сибір, або

на північ — на вірну загибель). Саме такої політики тримається советська Москва щодо України.

Низка факторів обумовила катастрофально низький приріст населення України за 1926 — 1939 р. р., всього 0,53% щорічно. Серед цих факторів перше місце, щодо розмірів нищення українського народу, займає штучно утворений большевиками на Україні голод в 1932-1933 р. р.

Які є загально відомі факти? Селянство, добре розуміючи, що колгоспи творяться з метою його пограбування і поневолення, не бажало піддаватися колективізації. Силоміць колективоване українське селянство (також селянство інших республік) бойкотує колгоспи, масово застосовує тактику ніколи не організованого, але надзвичайно солідарного і колосального своїм розмахом антиколгоспного страйку — незнаного ще ніде в світі.

Кремль задумав, не зупиняючись перед найжорстокішими заходами, цей антиколгоспний страйк українського селянства зламати. Комунисти розпочинають здійснювати диявольський плян виголодження українського населення, щоб поставити його на коліна.

24 січня 1933 року ЦК ВКП(б) виніс постанову, в якій „уважав за доказане, що партійні організації України не виконали доручених їм завдань щодо організації хлібних достав і виконання хлібного пляну”.

Коротко кажучи, голод організували, встановивши надмірний плян хлібозаготівель. Спочатку забрали з колгоспних комор те, що не було досі роздано колгоспникам на трудодні. Потім забрали фуражний фонд, далі насінневий матеріял, нарешті ходили по хатах і забирали у селян останнє зерно з одержаних ними на трудодні авансів.

Розмови із свідками з різних частин України показують, що під час голоду люди їли макуху, кору, бур'ян, листя з дерев, качани кукуркдзи без зерна, собак, котів, ворон, чорногузів (лелек), хом'яків, дохлих коней, щурів, лободу, жолуді, різні коріння, різну падаль, сушену товчену траву з мішаним буряковим соком, „маторженики” з просяної та вівсянної половини і т. д. і т. д.

Але все це не врятувало. Занотовані сотні випадків людожерства під час голоду. Почалося масове вимирання. В сотнях сіл усе населення вимерло. Щоб запланований голод зробити ефективішим, большевицька влада оголосила спеціальний закон від 7 серпня 1932 року „про охорону державної власності”, найбільш спрямований саме проти колгоспників: за збирання колосків на колгоспних полях колгоспників засуджували на 10 років до концентраційних таборів, або навіть до розстрілу.

Зрозуміло, голод замовчувався. В той час, коли вмирали щодня десятки тисяч селян, в часописах писалося про щасливе заможне життя колгоспників, а запропонована з закордону допомога голодуючим з боку філантропічних організацій — відхилялася з глузливою порадою допомогти своїм безробітним.

Кількість померлих від голоду на Україні оцінюється в декілька мільйонів чоловік. А після голоду з'явилися недуги, особливо психічні та шлункові й хмара безпритульних дітей, що табунами ходили по містах і грабували серед білого дня.

Тодішній генеральний секретар ЦК КПБ(У) член Московського Політбюро — С. КОСІОР — на XIII з'їзді Советів УССР 17 січня 1935 р. так змальовував „досягнення — большевицької партії на Україні:

„Оцінюючи велику працю, проведену 1933-1934 рр. в боротьбі з українськими націоналістичними та іншими контрреволюційними елементами, працю, що ми її не припиняємо й вестимемо й надалі — треба сказати, що очевидно били ми націоналістів міцно і попадали, як кажуть, у ціль...”.

Таким чином, КОСІОР відверто визнав, що голод в Україні 1933 року був тією свідомо обраною смертельною зброєю, якою комуністична партія й советський уряд „міцно били націоналістів” і „попадали у ціль”...

Будь-які коментарі до цього зайві.

Низка українців, що є в Америці, має ті або інші відомості й матеріали про голод. Їх потрібно відповідно використати. Не менше значення мають офіційні советські джерела, які треба уважно зібрати, проаналізувати і вивчити. Ми маємо на увазі постанови вищих партійних органів, матеріали переписів населення, статистичні звідомлення про рух населення по окремих республіках і т. д.

Але існують матеріали і тут за жордоном. Питання про голод на Україні розглядалося на 76 сесії Ради Ліги Націй. Далі, це питання висвітлювалось в низці статтів емігрантської західно-української і світової преси. Ми вважаємо, що наукове зафіксовання і вивчення штучно організованого в Україні голоду 1933 р. — завдання трудне, але реальне. Мусимо його виконати.

Подія голоду 1933 р. є нерозривно звязана плянованим і переведеним комуністичною Москвою розгромом України, що йшов по лініях: винищення селянства шляхом колективізації, масовий голод, та ліквідація українських громадсько-політичних кадрів і розгром культури.

Як ілюстрацію культурного розгрому ми друкували в попередньому числі нашого журналу статтю Б. Подоляка „Жертви грудневої трагедії”, як також статтю Юрія Дивника „35 річчя однієї провокації”. (Див. „Молода Україна” ч. 1-2).

Київ, весна 1953

Оповідання про гніду кобилу

Петро Ванченко

Це оповідання, як також лист автора письменника Петра Ванченка, що загинув безслідно під час єжовських чисток, до редакції журналу „Червоний шлях”, друкуємо як документ часу в якому жила Україна.

Воно найбільш питоме тодішнім настроям українського народу, що хоч був поневолений фізично, скупований ворогом, проте був непереможний духовно, в вічі сміявшись з окупантів.

Петро Ванченко був зовсім молодий письменник, належав до письменницької організації „Молодняк”, і разом з Ів. Момотом (помер від сухот), перші з української молоді підтримали кличі Миколи Хвильового про український ренесанс.

Це є документ того, як тодішня українська молодь — ота пореволюційна молода Україна — реагувала на окупацію України Москвою.

Будування т. зв. соціалізму не було справою українського народу, лише повинністю накиненою народові окупантами.

Що цей соціалізм приніс народові та як він будувався, читач може зрозуміти з оповідання Ванченка. Заслуга письменника Ванченка в тому, що він хоч і езопівською мовою, проте яскраво відобразив тодішні події і залишив в українській літературі документ незапереченої вартості.

Большевицькі окупанти в Україні знищували країні твори української національної культури, винищували її діячів і те, що чудом залишилося є дуже рідкісне.

„Молода Україна” вважає своїм обовязком сзнайомлювати сучасну українську молодь зокрема, та українську вільну громадськість взагалі з творами тієї доби.

Над містом пролітають шматки сірих хмар з постряпаними молочними краями. Їх гонить чередою холодний вітер. Інколи, коли небо набирає рівного брудносірого кольору, йде сірий, неврастенічний дощосінь.

Наперехресті Пушкінської і Комсомольської, якраз на холодному, вогому протягові, стоять одиночка візницька хурка. Візник Самсон сховався у затишок шкіряної халабуди й дрімає, а рухач хурки, гніда кобила, дивиться вперед — туди, де за гранітним монументом, потім ще десь далі, стоять її дім. Власне не її дім, лише так вона думала, не відокремлюючи себе від візника Самсона. Гніда кобила змерзла; її дрижать груди і передні ноги, і тому вона не дрімає, як її господар, а тоскно вдивляється у далекий кінець вулиці.

Підійшли два громадянини в сірих макентошах і зупинилися біля передніх коліс, візник Самсон прокинувся й витягнув на дош заспану голову.

Гніда повела боками й насторожила вуха; але громадяни не зійшлися в ціні. Тоді вона переставила ноги на друге місце й мотнула головою. За вухами її муляла мотузяна поворозка від шаньки й боляче в'їдалася у недавній виразок. Вона вже не іла; їжа була несмачна — пшенична різка з межисіткою, крім того, у неї боліли щелепи. Шаньку слід було б зняти давно, але Самсон зледаців через негоду й боявся вилазити на дош.

Рвонув вітер. Хурка задрижала, як порожній ящик на труській гарбі, а гніда поточилася на праву оглоблю й інстинктивно притиснула хвоста. Її стало ще холодніше. Гострий вітер пронизував немічну шкіру й заганяв вогке повітря в найдальші куточки конячих грудей. І будь гніда чутлива й легкодуха, як то є сантиментальні люди, вона давно б пожаліла себе, і гістерично заплакала б. Справді вона гідна жалю. Ребра її виразно напружились під шкірою, поміж ними темніють глибокі рівчки. Хребет зігнувся, згорбився. З-під сіделки лисніє сукровиця з виразки, що не гойтється вже на протязі двох зим. Тонкі, як цівки, ноги побростали на суглобах великими наростами — знак давньої хвороби. Шия повисла з хомута, як намочена линва. Над очима і по боках перенісся чорніють ями. А хвіст, колись пружинистий і багатий на чорне волосіння, упав імпотентний уподовж закаляних ніг і звис над оглоблями, як зметений вінник.

Вірна річ —вона найхудіша коняка у світі!

Імпонує їй убір її, як і вся хурка. Вуздечка, наритники, ліхтарі по боках передка, шкіряна халабуда — усе обідране, полатане, як строкате лахміття безпритульного, що знає не одні плечі, не одного господаря.

Проте гніда байдужа до цієї вбогости, як байдужа і до своїх нечепурних широких копит, що, ніби непомірно великі постоли, закінчують тонкі ноги. Вона лиш думає про затишне стійло; думає вперто, без слів, як думає й вязень про бажану волю.

Але ось хурка похитнулась на лівий бік, і Самсон зійшов на брук. Над дахами будівель повисли пасма пухнатого туману; ішов дрібний, як із сита, дощ, і на вулиці стояли строгі сірі калюжі. Самсон подивився на небо й виласявся. Потім для чогось цвіохнув батогом і збирався знову ховатися в хурку, коли з-за рогу вулиці вихопилась жінка з ді-

там і, обходячи калюжі, пішла у напрямку низової частини міста. Тоді він випустив з рук залізні бильця передка, кинувся навздогін і почав умовляти її поїхати додому на його хурці.

Хіба вона того не знає, що у місті гуляє пошестері грипу, і що застудиться у таку годину, тим паче ще дитині, дуже легко, легше, чим вона думає. Хурка ж у нього знаменита! У свій час на ній їздили не аби які пани, а ще зовсім недавно, днів два-три тому, він возив на ній голову страхової каси. Хай дама даста йому шість гривень, та ба, він згоден уже на п'ятьдесят, бо у неї дуже мила дитина, і він одним духом приставить її, куди вона скаже.

Він довго ще циганив, поки нарешті жінка пристала на його пропозицію.

Через хвилину ремінні віжки торкнулися худих боків гнідої. Вона напружила груди і шию, щоб рушити з місця, але здеревілі ноги відмовилися коритись її намірам. Тоді в повітрі просвистів батіг, і по ребрах гнідої пробіг гострий вогник. Вона рвонулась уперед, і, слух'яна віжкам, повернула ліворуч, за ріг.

Тепер вітер дме у лису обідрану потилицю шкіряної халабуди. Гніда поволі зогрівається. Хоть ноги і болять у суглобах, але приємно пробігтися, ще краще було б пройтися поволі, після довгого стояння на холоді й трохи збунтувати собі кров. Шкода тільки, що на вулиці багато холодних калюж. Їх треба обходити, бо інакше біль у суглобах збільшиться і тоді — не задрімати всю ніч!

Вона біжить лінівим підтюпцем, збиваючись час від часу з пропавленої у брукові колії.

Самсон лається:

— П'яна баба! Сором їхати на такій клячі!

Але за містом, коли дорога пішла вгору, гніда починає шкодувати за стійкою на перехресті двох вулиць.

Де це видано бігати на гору? Адже їй нічим вже дихати, і ноги не хотять підніматися з землі. Не побіжу! Годилося б самому тягати свій драний візок.

Але „сам” не поділяє її думок і ганьбити її ім'ям ледащиці. Замашний батіг знову свистить у повітрі.

По дорозі до стійки щасливий Самсон зустрів ще одного пасажира. Треба було їхати на вокзал. Гніда хотіла запротестувати: вона дуже зморилася, і їй треба спочити, хоть-би п'ять хвилин. Але згадала за батога й покірно напружила стомлені м'язи. Ніщо її не врятує від далекої путі!

А по вокзалі вона спочила. Хурка виїхала з метушливої площі й зупинилась біля великої крамниці. Самсон зник за широкими скляними дверима й довго там барився.

Вона стояла і важко дихала. З її спини здіймались випари й мішались з туманом; голова похилилась набік, майже звисла на повідок; великі чорні очі вкрилися сірою поволокою, а по сухому переніссю збігали сльози.

Згодом вона втишила дихання й знову стала думати про свій дім.

Нарешті вийшов Самсон. Лице йому було червоне, і очі блищають. Гніда гірко подумала:

— Випив і зігрівся, хоть-би загубив батога.

Але Самсон дістав добру платню від пасажира, і був лагідний, наївті ніжний. З незвичайною рухливістю він скочив на передок і сказав:

— Торкай, манушко! Ідемо додому!

І тоді гніда зідхнула з полегкістю й рішуче налягла на віко хомута.

II

Два горобці пролізли в щілину над дверима й, цвірінськнувши, зникли в темряві, на бантині.

Гніда підвела голову й кліпнула повіками, ніби сказала: добрий вечір!

Справді, вона мала рацію так сказати: горобці — їх добре знайомі. Уже кілька років, зимою й в осені, вони залітають до неї у житло, щоб переноочувати в теплих сідалах. А може то не ті, що прилітали минулого року, може інші? Невідомо! Але вона гадає, що ті самі, бо всі роки, same в цей час вона незмінно чує одне: рівне привітне цвірінськання. Звичайно так поводяться тільки старі друзі.

Надворі вже вечір, темрява — і дощ не вищук ще й досі. Над солом'яною покрівлею лютую вітер. Гніда прислухається до губатого свисту й думає про горобців. Вони пурхнуть зараз у глибокі солом'яні нори й заснуть. І хай собі дме вітер, йому не розвіхрити стріхи! Їм буде затишно й тепло.

Проте вона й сама в добром теплі. Під ногами суха солома; вікно в стіні затулена старою сірячиною, а повітря невеликої стайні давнім-давно зігріте її диханням. У гнідої незлобива душа, і вона забула вже всі кривди, що зазнала на протязі дня. Та й для чого їх пам'ятати? У яслах ще багато мішаниці, та — цур! — решта лишається на ранок. Вона не голодна й гішиться з затишку. Чого ще треба? Задрімати, як і горобці, тихо й спокійно.

Вона заплющила очі.

Але біль у суглобах заважив їй дрімати стоячи. Тоді вона зігнула ноги в колінах і лягла на м'яку солому. Проте й лежати довго не довелося. Заболіли десь ребра, особливо одно ребро, колись перебите зализними вилами. Давно тому, коли гніда працювала ще на селі, один з її господарів, у великому гніві, покалічив її бік. Виразки швидко загоїлись, ребро зрослося, але в осінню, лиху негоду, під товстими рубцями прокидався біль і нагадував про людську жорстокість.

Вона знову стала на ноги й знову лягla. На цей раз їй штрикнуло в груди. Це була нова її хвороба; раніше чогось подібного з нею не траплялося. Вона потягла повітря у ніздрі і раптом почула, що не може дихнути. Щось тверде посунулось з грудей й стиснуло її горло. Так продовжувалось хвилину, півтори. Нарешті вона зідхнула; біль минув і повіки поволі зімкнулися. Однаке, лиш устигла вона задрімати, як увіділось перехрестя Пушкінської й Комсомольської, затім — хурка, Самсон; вона напнулась, щоб почути на гору жінку з дитиною, і прогинулась. І знову десь штрикнуло в грудях.

З весни гніді пішов лише сімнадцятий рік, та проте вона вже зовсім стара. Важка праця й злиденні харчі виснажили її передчасно. Колись чітка біла пляма на лобі тепер злилася з сивиною і загубила свої береги.

Найшлася вона в сільській загороді, від чорної робочої кобили і невідомого жеребця. Її мати погуляла в череді, і на другий день уже забула, хто був її коханець. У тій же загороді вона виросла й зазнала втіхи, що дає молодість. Її господар був хмура людина і не звертав на неї уваги, аж поки не пішов її третій рік. Аж тоді вона впала йому в око і він взяв її, разом з матір'ю на осінню оранку.

Незабаром мати війшла з двору, і відтоді гніда сама почала обробляти господарство. Так продовжувалось чотири роки. За цей час вона вматеріла, з лошати стала чепурною кобилою, і помирилась на тому,

що праця — це її обов'язок і що в усьому треба коритися господареві. Але на п'ятий рік її господар, за старим хижим звичаєм: торгувати на гроші абсолютно незалежною в природі твариною продав її своєму сусідові.

Як на думку гнідої, великих змін від цього не трапилось. Хіба що стайні стала трохи більша та новий господар був трохи веселіший.

У цьому дворі вона працювала два роки, поки, одного разу, не підірвалася на возовиці. Тоді її знову продали; і хоч по справедливості вона належала тільки самій собі й природі, нею став володіти й тиранити якийсь міський візник.

Що й говорити, праця стала значно легша; гнідій уже не доводилось тягати важкої борони, чи іздити під далеку хуру. Але за те її промушували ввесь час бігати. До цього вона не звикла. Бувши селянкою, вона добре розуміла помірну ходу й вважала, що ходити повагом корисно для здоров'я. Іншої думки був візник; йому треба було, щоб його раб, гніда кобила, ходила підтюпцем і погоджувала свій конячий світогляд з його людськими потребами. І щоб перевиховати її з мамулуватої селянки на культурну візницьку коняку, він купив спеціального батога з помірними, круглими гузами.

Приймаючи цю науку, гніда часто згадувала село й шкодувала за розхряпаним возом. Візник був п'яничка; у дні його веселощів, він був особливо лютим і щедрим на свій батіг. Йі хотілось тоді бігти кудись у степи й скитацься від свого господаря й міського грюкоту у розлогій балці. Та на її щастя він скоро збанкрутував і перепродав її візникові Самсонові — останньому господареві гнідої.

Як сказав колись Самсон — а гніда навчилася розуміти людську мову ще змалку — вона годує всю його сім'ю. Він в міру лагідний і строгий. Правда, інколи він б'є її зневажає, але вона розсудливо ставиться до цих кривд! і не гнівається на нього.

У його дворі вона живе вже сьомий рік; тут же знемічніла й стала шкапою, що още лежить на прим'ятій соломі.

Раптом вона стала на ноги. Її знову ввиділись широкі скляні двері й червоне господареве лице. Але притаманений свист вітру нагадав їй, що вона в стайні; вона знову підігнула коліна й незабаром заснула.

Ранком Самсон посварився з дружиною, і був у дражливому настрої. Він прийшов у стайню, коли гніда ще лежала. Лишок паші в яслах став причиною його гніву. Він пхнув гніду в бік і виляявся:

— Ич, стерво, перебирати стала!

Але та не образилась. Буває ж людина не в собі! Інколи слід дарувати образу. І хоч він тиран і насильник, але він кращий за трьох попередніх господарів, і вона його любить. І замість лихої думки, вона лиш з гідністю ляслула вухами.

— Ні, Самсоне, стара вже я — лишила ту пашу на ранок, та не здужала встати.

III

Старість, у всіх обставинах, повна трагічного змісту. Невідомо відкіль приходять хвороби і невпинно, як шашелі, розточують тіло.

З тої ночі в гнідої вже не переставало боліти в грудях. Працюючи, вона щохвилини відчувала свою хворобу і прикладала всіх зусиль, щоб згадати за її первісну причину. Але дарма, у минулому не було нічого такого, як то наприклад заліznі вила, на які вона посидалась в думках, коли починало боліти ребро.

З того ж часу вона стала нездатною до швидкої їзди. Дивись, пе-ребрала двічі-тричі ногами, а в грудях вже шпигають голки й упоререк горла виростає тверда гуля, що заважає зідхнути. І бувши з природи широю до праці, вона стала віддавати перевагу стійці.

Одного разу вона везла двох пасажирів. Як і звичайно, вона ледве хапала в ніздрі повітря, і їй туманилось в очах. Пасажири розмовляли між собою, і один з них сказав:

— Ми поспішаємо до соціалізму.

Саме тоді Самсон цвійохнув батогом і шарпнув віжками. Гніда зрозуміла, що соціалізм десь близько, за трьома-чотирма поворотами й напнула шию, щоб поспішити до цього благословленного місця, бо її таки кортіло зідхнути на повні груди і спочити.

Справді, незабаром Самсон зупинив її й пасажири встали. Зупинка була доречі, бо в гнідої вже заніміли ноги в суглобах, і хай той соціалізм трохи далі, вона упала б на брук.

Радість річ умовна; її завжди треба розглядати на тлі лиха. Гніда стояла, вільно дихала й думала, що в цю хвилину вона найщасливіша коняка в світі. Перед тим вона була дуже зморена, у спочинкові її убачався порятунок, і коли вона його дісталась, зазнала радості чи не найбільшої за все своє життя.

Тоді вона полюбила слово соціалізм і в його звуках відразу об'єднала всі приємні речі, стійку, смачну пашу, стійло, привітливі Самсоно-ві слова.

У сліщний час, при точному збігові думок і обставин упало те слово в вуха гнідої, і скоро до його берегів стали прибиватися усі її бажання та явища в природі й поміж людьми, що на її конячу думку були корисні, чи давали радість тим, кого вона знала. Невдовзі по тому дніві, Самсон віз пасажирів на вокзал. Та скоро, на другому кварталі гніда стала приставати в бігові. Пасажири нервувались і штовхали Самсона в спину, бо ім треба було поспішати до поїзду. Той ляскав батогом, але візок просувався перед із скорістю ганчарської кучі. Нарешті, пасажири зустріли другого візника, і пересіли на його хурку. Тоді лютий Самсон зліз з передка й почав бити гніду сукуватим пужалном. Але вона вже не думала, як то було раніш, коли він скінчить катування, коли батіг йому випаде з рук? — а лише зідхала: незабаром я дістануся до соціалізму! І коли Самсон не в міру розгніваний на пасажирів, що пересели на іншу хурку, продовжував її бити більше того, що було передбачено візницькою етикою, вона тужила: і коли вже буде той соціалізм! Так само вона думала тепер і про горобців; солом'яні нори під бантиною були для них уже не затишною ночівлею, а пахучим, теплим і радісним соціалізмом.

Звичайно, її господар, візник Самсон, не помітив цієї зміни в її думках та світоприйманні, як і не помітив її недавньої хвороби. Тут бракувало мудрості читати конячі думки. Проте гніда не шкодувала; їй відома була його звичка втручатись до її справи, і вона боялась, що він примусить її думати по старому. Щождо хвороби, то він думав, що гніда хворіє лиш на ледарство, і саме з тої ночі, коли їй уперше штрикнуло в грудях, він став злим до неї, і мало не щодня зневажав її брудною лайкою та нелюдським побоем.

Однаке, ці його заходи не вплинули на гніду; її не побільшало сил і хода її не стала швидча. Він сам признав це, і одного разу сказав своїй дружині:

— Годі! Продам хурку й піду в партію, бо ця шкапа незабаром нас зрадить.

IV

Гніда виїхала з свого двору й повернула в вузький провулок передмістя, що веде до залізничного переїзду. За десять хвилин вона була вже в місті.

Випав перший сніжок. Вулиця, що нею їхати з вокзалу до центру міста, побіліла й змінила свій звичайний вигляд на вигляд чепурно прибраної дівчини. Повітря було чисте від пилу й насычене ніжною вогкістю перших сніжинок. Голе гілля каштанів знову прикрасилося у багаті білі шати й злегка тримтіло від вуличного руху.

Гніда йшла поволі. На дузі у неї калатав срібний дзвінок.

Незабаром, назустріч стали попадатись селянські підводи, що поверталися з базару. Більшість їхало на санках, дехто ж, обачливо — возом. Коні були брудні, нечищені, в обідрих мотузяних наритниках, проте — ситі й бадьорі.

Минаючи їх, гніда стала згадувати свою молодість, вузькі вулички з наметами снігу, загороду й колодязь на майдані, куди її гонили взимку на водопій. У протилежність людям її стало радісно від спогадів про минуле, і цю радість вона прилучила до соціалізму.

На розі площі Комунарів її перетяв путь великий людський натовп, що йшов у напрямку металевого заводу. Поперед усіх важко виступали двоє робітників, тримаючи в руках високе дрюччя з широкими червоними прaporами.

Тоді Самсон поспішно зупинив її і виліз з саней, щоб затулити їй очі.

Гніда не любила й боялася червоного кольору. За перших днів революції, коли вона була ще на селі, її господареві випав жеребок везти нову владу до міста. Щоб відзначити в якийсь спосіб цю урочисту подію, йому порекомендували вплести в гриву гнідої червоних кісників. Він пристав на це й, бувши нерозсудливим, уквітчав її мало не половиною дочкиної спідниці. Та один з кісників, що був вплетений в чілку, впав їй на чоло, і всю дорогу до міста й назад у село болюче мулив їй в око. Потому, мало не два тижні вона недобачала зовсім.

Другого разу — Самсон найнявся їхати у весільному поїзді й прібрал її боярськими покрасами. І на цей раз червоний колір завдав їй лиха. Покраси були зав'язані туго, біля самої шкіри, і у гнідої цілий вечір, а потім і ніч щеміла шия.

Відтоді вона думала, що в червоні стрічки, прaporи — загалом у все червоне втілилась якась жива сила, що здатна койти їй лихе.

Нарешті натовп пройшов і Самсон знову сів у сані. Гніда сторожко підвела голову й підозріло глянула вбік маніфестантів. Та раптом її здалося, що один з прaporів випростав свої крила і стрімголов повертається назад. Тоді вона, повна остраху, збочила на пішоход, перевернула хурку і впала на передні ноги.

Незабаром Самсон полагодив свій повіз, і гніда знову простувала по широкій вулиці. Тепер вона трохи шкандибала. Той прapor, безпременно, притаює в собі щось вічно кривдне, коли й на віддаленні поранив її ногу. Проте вона здатна відразу забути про червоне, хай би тільки занизкнув їй біль у коліні! Але подерта шкіра не вгавала щеміти.

Вона притишила ходу й пішла обережно, уникаючи підставляти пошкоджену ногу під вагу всього тіла. Йї було відомо, що ніхто — ні Самсон, ні хтось інший — не захоче клопотатися біля її ніг. Адже немаєї думки в людей — пожаліти коняку. Ще вчора тільки вона підслухала розмову поміж візниками, де говорилося, що в одного з них си-

тій чорний кінь, що ходив у його в хурці, зламав собі ногу. Усі журилися лихом візника, усі боліли за нього, висловлювали йому своє співчуття, хоч він був цілком здоровий і нічим не ушкоджений, і ніхто не епромігся сказати ані слова жалю про безщасного чорного коня. Що й казати, люди — погордливі й самолюбні; їм образливо прирівняти до себе тварину, і гніда, як і її подібні, мусить удовольнятися лише ніжністю свого власного серця.

Та Самсон і справді не ломітив її каліцтва. Йому таки добре дісталось, коли він падав з хуркою на пішоход, і власний біль у плечі заступив все інше. Лютий з конячих дурощів, він частував гніду добірною лайкою та бачучи ще, що вона притишує ходу, зовсім оскаженів і почав управлятись замашним батогом.

На стійку вони приїхали запізно. Вже кілька візницьких хурок вишикувались у довгу вервечку і чекали на заробіток. Самсон і гніда стали у чергу восьмими.

Та проте довго відпочивати не довелося. Поки Самсон привітався з товаришами та полагодив шаньку, черга зменшилась мало не на половину. Невдовзі потому вони вже дісталися чільного місця.

У той день гніда багато працювала. Спочатку вона возила товсто-го громадянина на базар, потім того ж громадянина й довгі залізні прути — на околицю міста; пізніше — перекупку з битими птахами, знову двох товстих громадян, бабу в чорному плисовому салопі, що їздила до страхової каси одержувати допомогу, і наприкінці сердитого міліціонера, що справляв у район п'яного задираку.

Вона тюпала тоді по знайомих вулицях і завулках міста і не пізна-вала їх. Їй боліло коліно, боліло в грудях, пересохло в роті. А найбільше її мучила спрага. На цей раз тихе її серце мало уразливу причину обурюватись на Самсонову летковажність; той забув ранком дати їй води.

По обіді став танути сніг, брук оголився, і вона зовсім знесиліла; натоді потреба соціалізму стала пекучою.

Та аж над вечір Самсон дав їй спочивок і, підбідуючи втретє, згадав, що вона й досі не пила води. І вони поїхали ще до водоперегінної будки.

Там, біля корита, гніда здібала вороного жеребця. Він стрів її по-клиливим іржанням, що, правда, відразу ніяково вщухло, коли він до-бачив її старість і вбогість. Та вона не звернула уваги на гаряче зали-цяння, як і на раптову образливу мовчанку. Їй перед очима був уже со-ціалізм; їй хотілось пити, пити, пити. Лиш удовольнивши спрагу, вона глянула в слід біндюгові й згадала, що ні замолоду, ні пізніше їй не пощастило зазнати радошів кохання. Одного разу, коли вона перебувала ще в дворі свого першого господаря, її так само стріли інтимним покликом. То був стрункий жеребець, з розкішною золотою гривою й бистрими очима. Вона побачила його на громадській леваді, спопелила собі серце, і від того дня перестала їсти, пити.

Та втрутivся до цієї справи її господар і заборонив її побиватись далі. Він якось ткнув її ногою в бік і промовив:

— Не дурій! Он, по весні, у мене сіянки чотири десятини. Не ряди тобі з черевом ходити.

І вона скорилася, пригоїла своє кохання, бо у всьому залежала від свого господаря.

Цей спогад, певна річ, прокинувся випадково, і не зустрінь вона то-го жеребця біля корита, ніякі думки про любов не завіялись би в її ста-

речий мозок. Й� давним-давно принишкli всі побудники, що замолоду бунтували кров.

Незабаром Самсон відчув утому, і поклав собі негайно повертатися до передмістя. Ця його ухвала втішила гніду, бо та дуже змерзла після холодної води і воліла зігрітися в своєму стіллі.

V

Вона лежить у стайні зовсім немічна. До старих хвороб приєднався ще й кашель. Це вона застудилася три дні тому біля водоперегінної будки.

Їй здається, що скоро вона одубіє, що вже не вздрити більше ні двору, ні хурки, ні міста. І тому думки ряснimi купами поспішають ще раз пройтися по її змученому мозкові, улаштувати останній парад. Інколи вони гублять свою етерну прозорість і набувають потворних форм реальних речей; інколи, ясні й слух'яні, плинуть рівно одна за другою, мов би напохані, мовчазні діти.

Ось до неї підступилися сумніви, і вона собі проказує:

— Я багато чула про революцію. Усі, хто сидів тільки в моїй хурці, вимовляли це слово. У одних воно вихоплювалось з піднесеннем, з великою радістю, у других — з сумом, а інколи й зі злістю. Але мені так і не пощастило дізнатися — що саме вони взивали тим мінливим словом? Я ще часто чула, як Самсон говорив своїм товаришам: о, дивіться, революція іде! Я піднімала тоді голову, щоб роздивитись на неї добре, але крім людського натовпу, що без діла сновигав по місту, я ніколи нічого не бачила. Проте, звірюся на Самсона — революція існує, і я її недобачила. Я маю тільки двоє очей, і хай буде так, як він говорить. Та, однак, я ніколи не пристану на його думку, що наче б то від твої революції поширився світ, помножилось радощів і стало красніше життя. Я нічого про те не знаю. Навпаки, саме з того часу, коли стали твердити те слово, мое життя позліднішало. Я почала старіти, хурка стала важкою, а Самсон загубив свою звичайну привітність до мене і обернувся на тирана. Чи мо' я знову чого недобачила? Мо', революція то є річ виключно людського споживання? Га? Я б хотіла це знати.

І вона припинила на якийсь час думки, підвела голову і, вдивляючись у тоненьку пелюстку сірого світла, що ледве пробивалася в затулене вікно, чекала відповіді.

Але раптом над головою закалатав срібляний дзвінок, що за останні роки змучив її вуха. Потім заіржав жеребець раз, друге, і вона побачила себе біля водоперегінної будки. — Як я сюди дісталася? — промайнуло їй — їхати додому, в стайню! Та однак будка вже зникла, на-томіст перед її очима замаячили червоні прапори; і вона настовбурчила вуха, синулася назад і, як три дні тому, упала на пішохід. Тоді несподівано десь узявся Самсон. Він зняв з дуги срібляний дзвінок і почав калатати над її вухом. Від цього знявся неймовірний галас; він полонив собою голову, груди і здавалося от-от порве її тіло на дрібні шматочки.

Та згодом зник і Самсон, поволі ущухав і галас.

Тоді вона вдруге підвела голову, побачила вже знайомий промінь світла у вікні і здивувалася, що вона знову в стайні. Проте, інак не могло й бути. Адже і Самсона немає в дворі. Він ще ранком заходив до неї в стайню і сказав їй, що через неї — саме через те, що вона не хоче вставати — він іде до кума на весь день, щоб там запити своє горе. Немає тут і дзвінка; він разом з дугою й хуркою стоїть десь у повітці. Очевид-

но, це були чиєсь жарти; хтось надіслав оті страхіття, щоб попохати плоху коняку.

І вона знову взялася за старе:

— Що правда, я дісталася від революції кінську облікову карту. Але вона мені без діла, і від того світ мені не покращав. Проте, сподіваюся, що і в цьому вбачалася людська користь; мені ж бо добре відомо, що мое життя так до картки, як і після неї було однаково рівне — тяжке. Ні, я не знаю революції!

І в цій хвилині її здалося, що вона не так прожила свої сімнадцять років. Їй спала на думку неповоротна юність. То був час, повний золотих радощів. Здавалося, що таким мусило б бути її усе життя. Так де ж там? Незабаром на її ніжному писку замуляла обротька і поневолила всі її бажання; вона стала наймичкою, невільною в своїх вчинках конякою, рабом.

І десь, у глибокому закутку її конячої душі заворувився запізнілій протест і, уже безсилий чинити, вилився в першу жалісливу сльозу.

Але скоро вона вгамувала цю нудьгу її, стривожена спогадами про далеку юність, почала мріяти про соціалізм. Однак, на цей раз він не набирає твої конкретної форми, як то бувало раніше, коли вона тюпала по вулицях міста. Тоді вона знала, що соціалізм то — спочити на стійці, чи напитись води, нині ж — у ній безліч принадливих образів, що ледве оформлюються в невиразні бажання. Їй увижається зелене поле, росяна трава, товариство подруг і добрій вітер, що чеше її гриву. Тут же її хотілося думати, що вона вільна ходить по степу, як того здумалось би, і що на кожний її подих озивається сонячний соціалізм.

Так вона мріяла довго, поки підступився кашель і струснув її тіло. Тоді у неї випали всі думки з голови і вже більше не поверталися назад. За мить її потемніло в очах і закрутилась голова. Їй здалося, що вона піднеслась на гребінь високої хвилі, потім гойдливо спустилась униз, і коли дісталася того гребеня вдруге, то вже побачила перед собою глибоку чорну прірву. Вона пірнула туди стрімголов, і від бистрого лету її завмерло дихання.

По годині вона одубіла.

А надвечір до стайні знову зайшов Самсон. Він ткнув ногою холодний тулуб і сказав:

— Несовісна коняка, здохла таки!

Потім нахилився, зняв з неї вуздечку, і голосом, повним розпуки, додав:

— Тобі тепер лиха мало, мені ж — хоч на гіляці вішайсь!

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

Шановні товариши!

Цього року, у березні місяці, я видрукував у № 3 Червоного Шляху своє „Оповідання про гніду кобилу”. Багато товаришів і кілька редакцій нашої періодики закинули мені через цей твір обвинувачення у працьому ухиїлі і далі — в контрреволюції. Вважаю за свій обов’язок об’яснютися з радянською суспільністю й зокрема з тими товаришами, що інкримінують мені тяжке обвинувачення. Перше: мій твір — звичайне оповідання епічного характеру, і ніяка байка. Нікого я ні алгоризував, ні символізував під гнідою кобилою; справжнім героєм цього твору є звичайна собі шкапа, що в рабстві своєму промовляє до людини надірваним трагічним голосом. Ці слова мої про істотний зміст твору ствер-

джуються хоч би поверховою формальною аналізою оповідання. Пишучи його, я мав на увазі виключно гуманну настанову — захистити тварину, яка, на мою думку, посідає в природі цілком законне місце, від надмірної експлоатації та знищання бодай до того часу, коли наші соціальні здобутки дозволять нам користатися лише з праці коня сталевого. Очевидно й редакція, уміщуючи мій твір, так його розуміла й сме в такому сенсі поділяла мої думки.

Оформлюючи це оповідання, я вжив старого прийому „поповлення”, того прийому, що ним користувався ще Толстой, пишучи приміром свою „Холстомера”. Передаючи тваринну психіку, я мусів скористатися з людської мови, бо на жаль ні я, ні хтось інший не придумав ще якогось способу для формулювання безперечно існуючої тваринної думки. Та проте це аж ніяк не говорить за те, що кожне таке оповідання обов’язково мусить бути байкою.

В одному я признаю свою помилку, навіть провину: я вжив для розгортання теми незвичайного матеріалу. Хоч і був це тільки літературний прийом — зробити кріпкий наголос, так би мовити звернути увагу на злиденну долю тварини, викривши тим деякі протиріччя у взаємовідносинах усього живого в природі, — та проте цього ефекту можна було б досягти, оперуючи іншим і звичайнішим матеріалом. Ця моя перша помилка потягла за собою й другу, а саме — вживання від імені гнідої слова „соціалізм”, що стало для неї марініям і що так і не набрало реальної форми.

Визнаючи цю свою помилку й уникаючи надалі прикрогу для мене трактування цього твору, я зрікаюся його й забороняю, де б не було, його передрук.

Привіт!

Петро Ванченко

Філія ОДУМ в Трентоні шт. Нью Джерзі. Серед одумівців приятель і опікун молоді Інж. Ів. Т. Пілдубний

Edna St. Vincent Millay

Sinclair Lewis

Про сучасну американську літературу

Франклін Рів

Редакція „Молодої України” з приємністю вітає на своїх сторінках молодого американського науковця, професора літератури Колумбійського Університету Франкліна Рова.

Мені, як американцеві, можливо, хотілось би бути кращої думки про американську літературу, ніж є про неї ті, що приїхали сюди з інших країн, або ті, що принагідно цікавляться американською книжкою в себе дома, і може тому я ставлю до неї суворіші вимоги.

З одного боку, в сучасній американській літературі можна знайти багато відрядного; з другого, — його моло, бо те, що друкується тепер, або являє собою інтелектуалізовану, символічну або псевдосимволічну репрезентацію абстрактного мислення, або реалістичне, прагматичне відображення дійсності, писане на основі фотографічного сприймання.

Наприклад, деякі сучасні американські критики, як Ренсон, Блекмур, Тете та інші, аналізують твір ніби з його середини, намагаючись не підводити його ні під які зовнішні оцінки чи схеми оцінок, вважаючи, що вартість твору може визначатися лише самим твором. Іншими словами їхня метода зводиться до певних текстуальних пояснень (*explication de texte*), рядом посилок на приклади з світової літератури і гієрархізації понять і вартостей. Цей критицизм походить від європейських формалістів, які в свою чергу запозичили свої критичні критерії з творчості так званих символістів. Найулюбленішими об'єктами для таких американських модерних критиків є такі письменники, як Данте, Фльобер, французькі поети XIX ст., Шекспір, Доннен, Джемс Джойс, Генрі Джеймс, Т. С. Еліот . всі письменники XX ст., до яких може бути успішно застосована така метода.

Від цієї творчої і критичної течії слід рішуче відрізняти твори реалістичної школи, започаткованої в Америці такими письменниками як Драйзер, Норріс, Гемінгвей, чи навіть Брет Гарт, Крен або Марк Твейн. Зрозуміло, що в цих творах акцентується конкретна дійсність; у руках кращих письменників вона являється засобом розкриття характеру персонажів чи перипетій. В менш талановитих письменників вона стає просто дзеркалом міріядів деталей подій і розмов, без надання їм будь-якого спеціального значення (натуралізм). Цей вид творчості треба відрізняти від так званого стилю „течії свідомості” (*stream of consciousness*), характерного таким переплетінням уяв і рефлексій у персонажі, інібі автор відтворює саму механіку людського мозку, — метода за якою побудовані такий твір, як наприклад „До маяка”.

В наші дні Гемінгвей є лідер реалістичної школи і все це є її зразком. Його ранні твори, такі, як оповідання „Убивці”, або роман „Сонце також сходить”, — належить до найкращих зразків сучасної американської белетристики. Цієї осени має вийти з друку його новий твір „Старий і мере” (автор писав ці рядки в літі 1952. Ред.). З самого початку Гемінгвей винайшов для себе спеціальний, стислий стиль, яким він добре володіє. Наслідувачам його пощастило менше. Все ж його засіб — використовувати групу слів для висловлення думки — здається мені менш успішним, від того, що ним оперує, скажімо, Фолькнер і в якому індексом думки є довгі, але майстерно скомпоновані реченні.

Коли Гемінгвей світ, це — щось просте й зрозуміле, то світ Фелькнера це — комплекс дійсності і мрій, світ, що знаходиться десь поміж цими двома, і людство виступає лише як узагальнення і лише у відношенні до загальноти речей. Можна сказати, що в Гемінгвей людина є самоціль і те, що вона робить, важливе лише тому, що вона його робить. У Фолькнера людина еволюціонує від невинності до злочину, через порушення законності речей і нішо не може змінити процесу цієї еволюції, поки вона не позбавиться насилия над самою собою, як джерела цього злочину. Один письменник прямує через пустиню, де єдине, що має значіння, це — він сам. Другий мандрує джунглями і, щоб перейти їх, він мусить підкоритися їх законам.

Але я зупинився на велетнях, тоді як невідомі письменники часом мають більше значення, бо їм належить майбутнє. Одна з найнеприємніших обставин в Америці та, що тут мистецтво може проходити непоміченим. Тут немає ані французьких каварень, ані жадібного на всяку книжку читача. Більшість американців читають найпопулярніші книжки і йдуть до театру для розваги. Вони дивляться і читають лише те, що легке для зрозуміння і є загально-признаним. Кіно, звичайно, головне джерело розваги і „культури” для більшості.

Я не хочу цим сказати, що американці інтелектуально вмирають. Всё це, можливо, наслідок гонитви за вигодою. Наші люди, як і всякі люди в усі часи, прагнуть утримати певне *status quo*, і влада грошей примушує режисерів чи видавців задовольнити смаки своєї публіки, замість того, щоб знайомити їх з справжнім мистецтвом і виховувати на нових мистецьких здобутках.

В літературі панівна роль належить романам, звичайно, посереднім, бо завжди посередніх романів більше, ніж будь чого іншого. Далі іде тип так званих зізнань, як, наприклад, загально відомі „Я вибрав свободу” або „Свідки”. Книжка, що появляється в даній модній серії першою, приносить багато нового; інші ж є лише жалюгідними варіаціями, бо, всупереч Гегелю, кількість у літературі ніколи не перетвориться

в якість. Є багато книжок на політичні теми, як „Айзенговер зсередини”, на релігійні, як „Дійсна історія Біблії” та інші. Але все це не більше не менше, як сенсаціоналізм одного чи другого роду. Часом з'явиться книжка нових поезій. Драми публікуються після того, як вони мають успіх на Бродвеї.

Є також багато наукових розвідок про літературні постаті й літературні періоди. Деякі з них виключною вартості, як, наприклад, недавно випущені кампанією Генрі Регенрі в Чікаго три книжки присвячені американській белетристиці за останніх п'ятдесяти років, велетенська „Літературна історія Сполучених Штатів” Спіллера, Тропа, Кенбі і Джонсона, бібліографія Джонсона. Заслуговують уваги також „Ідея одного театру” Франсіс Фергюссона, книжка про Еліота написана Метьюсоном, книжка про Мельвіля Лоренса Томпсона, Спенсерова розвідка про Шекспіра, стаття Ренделл Джерелла в останньому числі „Партизан ревью” (Ч. 2, 1953), розвідка Джана Верримана про Езра Паунда і кожний з томів „Серії американського літератора”.

Про театр, це найточніше з усіх видів мистецтва дзеркало часу, нہ можна сказати нічого особливого. Г'єси, що викликають найбільший інтерес, це — „Смерть крамаря” Міллера, „Трамвай хотіння” Вілліамса, „Сільська дівчина” Одеса, „Сорокопуд” Кремма. Більшість з п'єс, що виставляються тепер на Бродвеї, або без смаку, або просто погані. Переробка на п'єсу Мелвіллового „Біллі Будд”, постановка якої відбулася рік тому в Нью Йорку, цікава для театру головним чином тим, що вона стоїть вище за всіх інших перш за все сильною ідеєю.

З „молодих” романістів, мені здаються найкращі Юдора Велті, Сузанна Йорк, Честер Бовелг, Норман Мейлер, Джемс Каззенс, Ірвінг Шоу, Фредерік Бакнер, Джемс Джонс, Труман Кепот, Джемс Саленджер. Їх багато, але лише одиниці з них заслуговують на справжню увагу. Лейл Такер, молодий письменник півдня, близький своєю творчістю до Велті і частково до традицій, що почалися з Сіммсом в останньому столітті. Твори Бакнера і Джонса ілюструють дві різні течії, на які діляться сучасні прозаїкі. Джонсів надмірно довгий роман про американську армію „Звідси до вічності”, в якому автор намагається досягти жвавості надмірним вживанням так званих грубих деталей, (лайок, брудних дотепів, описами смітників) є такий же штучний, як і занепадницький світ нетривких людських мрій і символічні птахи Бакнера в його „Загибелі довгого дня”. Але Джонс пише погано, в той час, як Бакнер пише добре.

Проте обидва не можуть зрозуміти духу того світу, який вони описують, і того, що який би малій він не був, він в той же час такий великий, що може включати в себе всі ті світи, які ми можемо уявити. Джонсова книжка „правдива” але несмачна, Бакнерова — багата уявою але слаба й далека, як маленька темна хмарка на обрії ясного сонячного дня.

Можливо ця країна дуже велика, бесперечно, вона до того що й дуже молода, щоб асимілювати сенс традиції в свідомості сучасності. Її письменники пишуть добре, але світ, який вони описують, не лишається надовго в нашій пам'яті. І багато з них, як, наприклад, поети, висміяні Архібальдом Макліш в його статті „Безвідповідальні” в 1946 р., не спромоглися злагнути суті тих соціальних змін, що пронеслися могутньою хвилею через усе суспільство на протязі останніх тридцяти років.

Американські поети добрі і є їх багато, але їх твори мало публікуються і мало визнані. Молоді і добрі є Роберт Ловелл, Джан Чіарді,

Ренделл Ярелл, Джан Берриман, Петер Вірек, Джемс Мерілл, Річард Вілбур, Пол Інджен і Луї Кокс. Деято з цих поетів пише невеликі віршовані п'єси, які, не маючи особливої вартості, все ж є попередниками і вітальнами майбутнього розвитку нового драматичного мистецтва. Бо хто поклада надію на нову американську літературу, той дивиться в майбутнє.

Тепер письменники в своїй творчості намагаються відтворювати образи країни і свого народу, але під враженням атмосфери байдужості суспільства до мистецтва, вони драматизують мрії непризнаних, втрачених, розочарованих. Можливо це відповідатиме дійсності до того часу, поки суспільство не реорганізується, замінивши вартість мочти гарячістю слова і надії. Як один з персонажів в Еліотівій п'єсі сказав: „Ви не знаєте, що таке надія, аж поки не втратите її”. Що значить мистецтво, коли люди лишаються вдоволені тим, чим вони є, лише тому що їм не вистачає відваги заглянути в майбутнє, кажучи, що вони мають все, що їм треба? Коли ж вони не знають, що вони навіть не мають одного.

Можливо, що почуття справжнього зв'язку індивідуума з загалом відмінне від тих емоцій, які гуртують людей на пляжі на березі моря — приємність оточення і товариства. Ізоляція індивідуума від загалу, яка гостро відчувається багатьма молодими письменниками, є те, чого вони не зможуть подолати доти, поки загал сам знайде нові засоби, які згуртують його: нову й спільну віру, яка зробить всіх іх або однаково дурними, або однаково мудрими.

З АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЕТИВ

PADRAIC COLUMN

Перекл. Оксана Драй-Хмара

БІЛЯ ЗАМКУ

Стоять над' мною в образі старім
Царя, Єпископа й Сторожі дім.
Спокійно мов юшари на горбі
Мур з муром сірі злучені собі
Стоять: каплиця, замок і собор.

Не старість їхню древній час приніс
У інший вік тут камінь з камнем вріс.
Минулим старця спогади живуть
Та знають, що того вже не вернуть,
Що трави дружньо з каменем ростуть.

Розпалось ім'я Cashel, що було
Споріднене з Castellum. Та воно
Лиш назва стін! Фортеці вже нема,
Мов храм піднялась пустка стін німа
І зелень зеленіє скрізь сама.

Падраїк Калум (*Padraic Colum*) — поет, літературний критик і професор — народився в центральній Ірландії. Належить до генерації багатої на видатних ірландців, між ними James Joyce.

Протягом багатьох років P. Colum живе в Америці. Він і його дружина Марія Калум викладають порівняльну літературу в Колумбійському університеті в Нью-Йорку.

Полісся в Чернігівській області

ПОЛІССЯ

Андрій Мироненко

Я люблю свою хату поліську,
Я люблю свій зажурений ліс.

Дм. Фальківський

Може я по засніжених травах
на Полісся своє повернусь.

Юрій Буряківець

(З приводу великого плану осушення боліт Полісся, впродовж 1952-53 р. р.)

Величезні простори вздовж рік Березини, Припяті, Суж, що є притоками Дніпра, займає Полісся. Воно навіки зіднало два братні народи-сусіди білорусів і українців, що століттями ділять свою долю і недолю.

На півночі Полісся оточене Центрально-березинською рівниною, Копильською грядою і Волковисько-Новогрудськими висотами, на сході Оршансько-могилівським платом, та з півдня Овручським країжем, що проходить вздовж Житомирської області на Україні.

Займаючи лише північні райони України Волинської, Ровенської, Житомирської областей українське Полісся переходить далі на схід широкою полосою Київської та Чернігівської областей до низини вздовж річки Десни.

По своїй природі, з сотнями малих річок і озер Полісся було колись напівмертвим простором з суцільними непрохідними болотами. Весною коли рузливалися ріки, поля були під водою, і дуже часто землі, зовсім пропадали. Селяни кидали господарство і йшли в міста на заробітки.

Тому, ще перед революцією, при царській владі, робилися спроби почати осушення боліт Полісся. В кінці XIX ст. була вислана експедиція генерала Жілінського, але вона мала завдання лише вияснити можливості сплаву лісу та в міру можливостей допомогти осушенню поміщицьких маєтків.

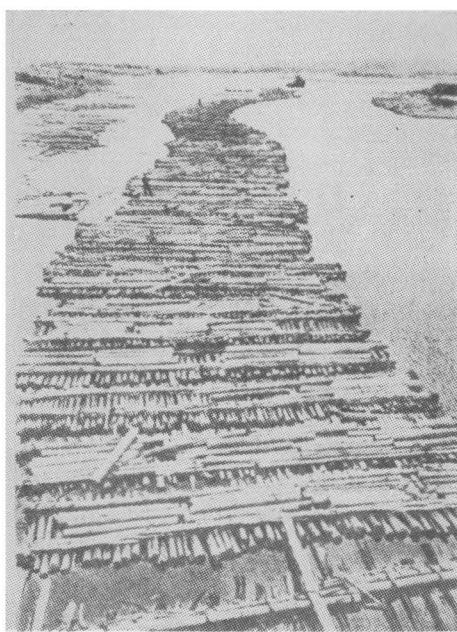
Пізніше були проведені канали Оріховецький в Білоруській РСР, Турський в Українській РСР, та Дніпровсько-бугський вздовж кордону УРСР і БРСР, що значно сприяли піднесенню сільського-господарства Полісся.

Вже й тепер легенда про те, що поліська земля не була і не буде плодючою, що тут не можна збирати високих врожаїв розвіяна тяжкою але впертою працею народу.

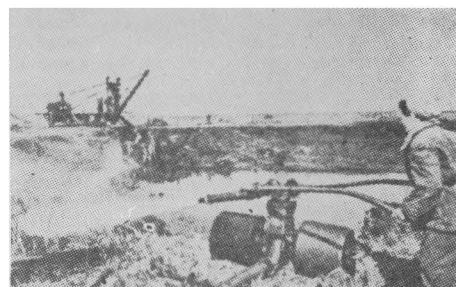
В чому ж полягає проблема Полісся? Весною і восени води бувають більше ніж треба, а літом земля сохне із-за недостачі вологи. Більшість річок і маленьких приток впадає в Прип'ять яка не може ввібрати в себе величезні потоки води. Затоплюються болота і луги. Так само і з іншими річками.

Отже, треба направити цю помилку природи шляхом створення гідротехнічних споруд. Завдання полягає в тому, щоб заставити 400 річок і річечок текти не так як їм хочеться, а так як це потрібно для користі і потреб господарства Полісся.

Тому й вже почався головний наступ на поліські болота. Тисячі й тисячі людей копають нові канали, будують греблі, створюють ряд гідротехнічних споруд. Всією цією грандіозною науково-технічною

Сплав дерева по р. Прип'ять

Торфяні розробки на поліських болотах

Фото направо: Полісся є доброю сковою для партизанів. На знімці загін бульбівців в час німецької окупації.

Весняний розлив на Поліссі.

працею керує Білоруська Академія Наук, разом з Болотним Інститутом, що виділили на Полісся ряд експедицій. Сотні географів і меліораторів, інженерів і ботаніків створили в м. Мозир свій центр і працюють над поліською проблемою. Матеріали спеціальної т. зв. Поліської сесії що їх опублікувала Білоруська Академія Наук подають з цього приводу багато цікавого матеріалу.

При тяжкій але послідовній і впертій праці Полісся може стати плодючим і багатим краєм. Воно даватиме не тільки ліс, але й високі врожаї з своїх полів, та стане краєм культурно розвиненої мясо-молочарської і шкіро-обробної промисловості.

Ми не ставимо тут під розгляд питання яку ж користь матиме з цього білорусько-український народ, та хто користуватиметься багатствами Полісся, при існуючих там політичних обставинах. Це є окреме питання і вимагає окремого розгляду.

Білорусія і Україна знаходяться під чужою окупацією. Тільки встановлення вільної Білорусі і вільної України уможливить білорусько-українському народові користуватися багатствами своєї поліської землі.

„Найкращим політичним типом діяча є реаліст-революціонер, що сполучує в собі наукове розуміння дійсності, історичної доби розвитку свого народу, з оцінкою його сил і перспектив дальншого розвитку. В основі діяльності реаліст-революціонер має інтегральну програму — культурну, політичну і господарську — і вміє бачити способи її постійного здійснення і поширення. Діяльністю реалістів наповнюється історія кожного поневоленого народу, на ній зростає і зросте українське відродження і визволення”.

(М. Шаповал: Стара і Нова Україна. Листи в Америку. Нью Йорк 1925).

КІНО У СВІТІ

Iv. Колос

Було б помилкою судити про мистецьку якість всіх фільмів тієї чи іншої країни на підставі одного чи кількох добре зроблених фільмів. (А ми часто так робимо). Цей один чи кілька добрих фільмів, що нам подобаються є кращими, але дуже часто, з сотні далеко гірших. Варто порівняти фільм, що його відзначено на міжнародному кінофестивалі з іншими фільмами виробу тієї ж країни, і ми побачимо велику різницю. Знову ж велика кількість вироблюваних фільмів також не в кожному випадку говорить за високу якість фільмів даної країни. Так, наприклад, Індія виробляє тепер у рік близько 300 мистецьких фільмів.* (На другому місці в світі після Америки). Але рівень їх відповідає вимогам лише свого внутрішнього ринку та обмеженого зовнішнього ринку (Індійські фільми обслуговують також Бірму, Малазію, Індонезію та Схід. Африку). Однак, для широкого кола міжнародних глядачів, які мають нагоду бачити кращі фільми вищого мистецького рівня — індійські фільми своїм рівнем виглядають примітивними.

Подібна справа, з незначною різницею і з інших причин, є також з японськими фільмами. Перед Другою Світ. Війною Японія стояла на другому місці в світі з кількості вироблюваних фільмів. Тепер в Японії вироблюється 235 мистецьких фільмів річно. Після останньої війни два японські фільми були відзначенні вищими нагородами на міжнародних кінофестивалях. Японський театр, зокрема КАБУКІ, має заслужену славу в світі не тільки своєю національною оригінальністю, але й виключною грою блискучих акторів.

Японські актори давно вже здобули б заслужені успіхи і признання японському кіно на міжнародних екранах, якби на перешкоді тому не стояла особливість стилю або методу монтажу японського фільму. В кожному японському фільмі — завязка і розгортання дії таке повільне, що він стає нудний і тяжко сприйнятний для європейського глядача. Мистецькі критики світової преси, які були присутні на міжнародному кінофестивалі в Венеції, 1952, пишуть, що японський фільм „ЖИТЯ КУРТИЗАН-КИ О'ГАРУ“ (нагороджений на останньому міжнародному кінофестивалі) потребує значних скорочень і перемонтажу зокін його можна буде з успіхом показувати європейським чи американським глядачам.

Як бачимо, велика кількість фільмів також не обов'язково свідчить за їх якість. Краща, але подібна справа і з багатьма іншими європейськими країнами. З сотень фільмів, що вони їх виробляють у рік лише кілька фільмів стоять на відповідному мистецькому рівні.

Очевидно, вірнішим методом в оцінці мистецького рівня кінофільмів буде оцінка зроблена на підставі середнього рівня всіх вироблюваних тією чи іншою країною фільмів, а не на підставі гірших чи ліпших поодиноких фільмів.

Саме з цього погляду, і відрізняються рівнем і популяреністю американські фільми. Американські фільми, з власно-національної необхідності, від початку масового виробництва, були й лишилися інтернаціональними. До Америки прибували й прибувають сотні тисяч (раніше мільйони) річно нових емігрантів. Саме на цю найрізноманітнішу своїм національним складом масу і розраховували американські продуценти

*) Мистецьких у відміну від хроніки, чи наукових фільмів. Це ще не означає, що вони дійсно-мистецькі за рівнем.

фільмів. А вже з часу після першої світової війни американські кіно-підприємці почали виробляти свої фільми з розрахунком на найширший міжнародний ринок, міжнародного глядача.

На міжнародному кіноринку постала гостра конкуренція. Вигравав той, хто поставив кращі і цікавіші фільми. Поява в американському кіно знаменитого режисера-новатора Д. ГРІФФІТА, зруйноване війною кіновиробництво в Європі та спровадження до Америки найкращих кіномистецьких сил світу, дало нагоду Америці перебрати провід в кіновиробництві. Цей провід, з малою перервою в середині двадцятих років, коли німецьке кіно перебрало на короткий час, триває й досі.

Однак, і американським фільмам закидаються недоліки. Головна вада, що закидається прихильною і неприхильною критикою, зводиться в основному до одного — несерйозності тематики значної частини американських фільмів. Деято з закордонних критиків додає до цього ще де-що. Англійський теоретик та історик світового кіномистецтва Paul Rotha у своїй капітальній праці „The Film till Now” піддає різкій критиці Голлівуд ще й за „диктатуру капіталу в Голлівуд”. Однаке, і він змушений визнати, що і за таких умов американське кіно зуміло створити значно більше високомистецьких фільмів, ніж англійці чи будь-яка країна за інших умов. Поль Рота, подаючи в кінці згаданої книги список (за власним вибором) 190 найкращих мистецьких фільмів різних країн світу, подає американських — 82.

В іншій англійській книзі „Winchester's screen Encyclopedia” подається 500 мистецьких найкращих фільмів з усіх країн світу, з них американських — 275.

Власникам студій (чи „капіталові”) не робить різниці яка тема фільму) оскільки вона не шкодить інтересам держави). Роблять це каси кінотеатрів, що через них глядач диктує, які фільми йому найбільше подобаються, красномовно промовляють до кіновиробників, що саме треба постачати на екрані.

Хочуть чи не хочуть цього критики, але у вільних демократичних країнах, де ніхто не примушує публіку дивитися на фільми, які їй не подобаються, тематика фільмів обумовлена смаками більшості глядачів. Мається на увазі кращі смаки... За винятком СРСР, де глядачам насильно нав'язується тематика.

Італійський режисер Вітторіо Де Сіка творець відомих фільмів: „Чудо в Мілані”, „Злодії велосипедів” та інші, недавно в інтерв’ю заявив:

„Мої нео-реалістичні фільми мало подобаються італійській публіці, яка не бажає бачити на екрані ні себе, ні своїх проблем. Найпопулярнішими фільмами в Італії є американські та легкі музичні і екзотичні — італійські”.

Ось що пише з цього приводу Террі Рамсей, знаний американський історик фільму: „Ще раз треба сказати, що кінотеатр не розглядається глядачами, як місце протирич, місце роздуму над різними питаннями, місце думання. Це є місце для емоцій і для мільйонів ці емоцій в основі своїй мають бути прості, ніколи компліковані. Відвідувачі кіно, не студіюють, і не думають про кінокартину. Вони дивляться на них. І якщо кінокартина подобається їм, вони скажуть про це друзям і сусідам”. „Пряда була і є, що публіка не йде до кіно з метою політичного чи психологічного виховання, або іншої певної пропаганди незалежно від її мети. Публіка йде до кіно розважатися і великий дохід від кінокартин показує, що саме публіка думає про вартість тих кінокартин”. Террі Рамсей прийшов до цих висновків на підставі довголітнього вивчення прибутків та успіху окремих картин і анкетного опитування глядачів.

Ось фільми за чотири попередні роки, що їх подає Террі Рамсей, які принесли найбільший прибуток, а значить мали найбільший успіх:

1951 р. *An American in Paris*. Музична комедія, кольоровий фільм.

Born yesterday. Сатирична комедія.

The great Caruso. Музичний фільм про Карузо. Кольоровий.

David and Bathsheba. Драма на Біблійну тематику. Кольоровий.

King Solomon's mines. Пригодницький, кольоровий.

That is my boy. Комедія.

- 1950 р. *Annie get your gun*. Музична комедія. Кольоровий.
Battelground. Епічний фільм з подій Другої Світ. Війни.
Cheaper by the dozen. Комедія. Кольоровий.
Cinderella. Казка-мультплікат В. Діснея.
Samson and Delilah. Драма на Біблійну тематику. Кольоровий.
- 1949 р. *Johnny Bellinda*. Драма про німу дівчину.
The Paleface. Комедія.
Red River. Реалістичний „Ковбойський фільм”.
The Snake pit. Драма з життя душевно-хворих.
The three musketeers. За романом Дюма. Кольоровий.
- 1948 р. *The bachelor and the bobby-Soxer*. Комедія.
Cass Timerline. Драма.
Green Dolphin Street. Драма, з пригодницьким ухилом.
Life with Father. Комедія. Кольоровий.
Road to Rio. Музкомедія.
Unconquerd. „Ковбойський”. Кольоровий.

Без сумніву, що його висновки говорять за значну частину американських глядачів, яка цукає лише розваги після праці. Але це стосується глядачів і в інших країнах, про що свідчить Вітторіо Де Сікка та успіх американських фільмів по-за межами Америки.

Про успіх американських фільмів свідчать такі дані: 44 % прибутку від американських фільмів приходить з-за кордону. З показуваних на світових екранах фільмів — американських демонструється: в Австралії — 75%; в Англії — 70%; в Аргентині — 35%; в Бельгії — 75%; в Бразилії — 70%; в Голландії — 70%; в Італії — 70%; в Іспанії — 40%; в Канаді — 80%; Мексиці — 60%; в Ново-Зеландії — 80%; в Південній Африці — 80%; у Франції — 45%; у Швеції — 60%; в Японії — 40%.

Іноземні уряди роблять всі можливі заходи, щоб обмежити довіз іншонаціональних фільмів. (В першу чергу майже скрізь введено кількісну квоту і дозволяють вивезти з країни тільки певну частину зароблених за прокат фільмів грошей). Все це робиться з метою підтримати своє національне кіновиробництво. Однак, вимоги глядачів, що саме вони воліють бачити сильніші від урядових обмежень і квот. Своїм відвідуванням вони не тільки оплачують вартість фільму, але й голосують в цей спосіб — які і чиї фільми вони хочуть бачити.

Ів. Колосів

Група одумівців відвідала військову академію в Вест-Пойнт.

На одумівському концерті в Нью Йорку виступали бандуристи: Г. Китастий, Савченко (батько), Юрко Савченко (син-одумівець).

БАТЬКИ І ДІТИ

Всеволод Голуб

(Продовження)

Перша частина цієї статті була надрукована в „Молодій Україні” ч. 5 (американське видання) за вересень 1952 р.

Проблеми заторкнені тут знайшли широке зацікавлення і обговорення серед наших читачів.

Редакція „Молодої України” одержала багато листів-відгуків, друкування яких почнемо з наступного числа.

* Повоєнні шкільні реформи в ССРР * Советська школа, комсомол і пionерські організації після Другої Світової війни * Робітнича молодь, ФЗУ і ФЗН * Студентська молодь в СРСР * Фактори в формуванні свідомості советської молоді перед війною і після війни * Культ жовтневої революції і культ „отечественной войны” * Стаття Сталіна „Економічні проблеми соціалізму” * Два типи підсоветської молоді в романі „Університет”.

Що змінилося вдома? Як і в які сторони розвивається далі сучасне покоління нашої молоді на Батьківщині? Цими питаннями ми закінчили першу частину нашої статті в попередньому числі „Молодої України”. Спробуємо тепер на них відповісти. Звичайно, ця відповідь вже буде основана не на власних безпосередніх спостереженнях і досвіді, а тільки на спостереженні зовнішніх проявів процесу росту і розвитку нашої молоді, на спостереженні форми того процесу. По формі, звичайно, не легко судити про зміст, але коли іншого виходу немає, то й це добре. Не спостерігати ж та не судити взагалі — значить, приректи себе на повний відрив від свого покоління там на Рідних Землях, стати цілком чужим йому елементом.

Загальну характеристику явищ, з якими безпосередньо пов'язана доля сучасного покоління нашої молоді, можна дати таку. В житті нашої шкільної молоді в післявоєнному періоді принципове значення має серйозна реформа в методах виховання. Центральною точкою в цій реформі є намагання піднести авторитет учителя і понизити авторитет молодечих організацій. Конкретно це проявилося в тому, що вчителеві надано ширші права і обов'язки в організації дисципліни та в керівництві й позашкільним життям молоді і поруч з цим відповідно обмежено функції піонерських і комсомольських загонів в школі. В шкільних організаціях молоді відібрано права і обов'язки в галузі організації дисципліни, активізації групового, колективного життя в школі і навіть, під гаслом „не забирати часу в молоді”, зведено до мінімуму позашкільну групову роботу молодечих організацій. Піонерські загони й комсомол в школі й поза школою є сьогодні підпорядковані вчителеві. Цю зміну офіційно представляється, як міроприємство спрямоване на поліпшення організації навчання в школі. Проте, ми схильні вбачати в цій зміні і деякі інші її сторони. Як відомо, загально беручи, підсоветська молодь в основному виховується не в родині, не вдома, а в школі, в молодечих організаціях, в групуванні поза школою в колективи собі подібних (широко розповсюджена дружба, і то не між двома особами, а цілими групами). Одним словом, молодь виховувалась без батьків. Нова ж реформа намагається створити психологічного „батька” в особі учителя і саме для цього вчителеві надано такі широкі права, а самоорганізацію молоді обмежено. В цьому факті ми схильні вбачати зайвий доказ існування широкого конфлікту між „батьками” й „дітьми” та намагання режиму знівелювати цей конфлікт, бо він загрожує непередбачиними наслідками (самобутній розвиток молоді).

В житті нашої робітничої молоді, тієї, що позбавлена права й можливості вчитися в загальноосвітній школі, не помітно ніяких серйозних змін. Кількісно молодь в школах „трудових резервів” помітно зросла. Умови її виховання є сповнені ще глибшими протиріччями, ніж в звичайній шкільної молоді. Цілком відірвана від родини, ця молодь живе в гуртожитках, часто за сотні кілометрів від домівки, під повною воєнною дисципліною наглядачів і вчителів. Працювати вона змушеня на рівні з дорослими. Проте, бездушній дисципліні й мілітаризованому, казармовому вихованню протиставляється фактор матеріяльної незалежності: кільканадцятилітні діти одержують за свою працю зарплатню, якою вони вільно розпоряджаються поза школою. Отже, поза муррами школи й казарми ця молодь почуває велику свободу дій й руху і ця свобода неминуче входить в конфлікт з умовами шкільного життя. Очевидно, це явище в відповідний спосіб впливає на психологію цієї молоді, штовхаючи її в напрямку потенційного протесту проти умов казармової дисципліни, тяжкої праці й авторитету „батька”-наглядача.

В житті студентської молоді особливе місце в післявоєнному періоді займає проблема праці. Студент, що кінчає вищий учебовий заклад, звичайно, не залишається без роботи. Він знаходиться в розпоряджені урядових чинників, які завжди дадуть йому працю. Але отут і постає проблема: де? Уряд явно проводить спеціальну політику направляння студента на працю подалі від місця його походження. Так, українських студентів посилають на працю в Сибір, російських — на Україну, і т. д. В результаті цієї політики серед студентської молоді існує велике незадоволення, про що можна часто прочитати в советській пресі. Ми схильні також припускати, що цей конфлікт між студентами і владою

призводить до поширення своєрідного „націоналізму” серед студентської молоді, докази на що можна теж знайти вsovетській пресі.

Всі вищеперелічені явища є тільки маленькі фрагменти з великого цілого. Це, так би мовити, протиріччя побутового характеру, які тільки в якійсь мірі знаходять своє відзеркалення в розвиткові психології й світосприймання сучасного молодого покоління. Далеко важливішими є явища загального політичного характеру, зміни в галузях ідеології та світогляду.

Ми твердимо, що перед війною основним фактором в формуванні світогляду й ідеології підсоветської молоді були протиріччя підсоветської дійсності, протиріччя між теорією й практикою, між гаслами й їх реалізацією, між програмою й політикою, між формою і змістом цілого життя суспільства. Конкретно, це були протиріччя між теорією вільного соціалістичного суспільства, без гніту й поневолення людини людиною й нації нацією, без визиску й терору, без диктатури й примусу, та практикою, цілком протилежною цій теорії; протиріччя між гаслами на зразок „жити стало ліпше й веселіше” та їх реалізацією з щоденним погіршенням життя; між **програмою партії**, в галузі вільної безплатної освіти і **політикою партії** заборони освіти для дітей працюючих робітників і колгоспників; між **формою** суспільства, тобто, його конституцією, і цілком протилежним **змістом** цілого життя. З огляду на те, що, як ми ствердили в попередній статті, в підсоветської молоді не було батьківського виховання, не було глибоких традицій, з огляду на те, що вона жила тільки сучасним, в формуванні її світогляду і не могло бути ніякого іншого вирішального фактору, крім вищезазначених протиріч. Очевидно, протиріччя ці настроювали молодь проти режиму і вони, можливо, й були тією єдиною причиною, чому молодь не стала відданою режимові.

Але в який напрямок штовхали ці противоріччя світогляд молоді? Очевидно, тримаючи весь час на увазі умови й оточення в яких виростала наша молодь, логічно можна знайти тільки дві відповіді на поставлене питання: думками своїми молодь виступала проти режиму або з позицій існуючої теорії й програми проти практики, запровадженої режимом, або заперечувала і теорію, і практику, залишаючись в цьому випадку без ясноокресленого світогляду. Вважаємо, що серед молоді були представники і одного, і другого напрямків мислення.

В післявоєнному періоді, безперечно, протиріччя підсоветської дійсності, як фактор формування світогляду молоді, не зникли. Отже, й наслідки цих протиріч, безперечно, існують і далі. Проте, можемо з великою певністю зауважити, що наслідки цих протиріч в післявоєнному періоді далеко поглибши й побільшши, так як поглибши й побільшши самі противоріччя. В підсоветському суспільстві після війни противоріччя кількісно помножились і якісно піділились, викристалізувались. В щоденне буття врізались такі нові, ясноокреслені явища, як великоросійський націоналізм, „вищість російського народу”, боротьба режиму проти революційних традицій (підкреслення „прогресивної” ролі царів, і т. п.), в суспільстві загострилися соціальні противоріччя, бо партійна бюрократія помітно збагатилася, а народ збіднів, побут партійного вельможі відрізняється сьогодні далеко більше від побуту простого робітника чи колгоспника, і так далі. Очевидно, таке поглиблена противоріччя приводило й до ще більшої кристалізації антиsovетського світогляду молоді.

Що розвиток світогляду молоді йшов саме в цьому напрямку, бачимо ясні докази в змінах післявоєнної політики режиму по відношенню

ю молоді. Вище ми згадли вже нову шкільну політику більшовиків, спрямовану на витворення авторитету „батька”-чителя, на боротьбу з самобутнім розвитком молоді. Але це, так би мовити, політика практична. Ще значнішою є політика в галузі ідеології. Тут режим відкрито взяв курс на перероблення всієї своєї теорії й ідеології в напрямку достосовання її до існуючої дійсності, до виправдання тієї дійсності, до нівелляції в такий спосіб протиріч між теорією й практикою, протиріч, що досі були основним фактором в формуванні світогляду молоді. Цим самим, ми вважаємо, режим признав цей фактор надзвичайно небезпечним для себе, признав слабість своїх позицій, признав факт, що він не здобув молоді на свою сторону!

Зміни теорії пішли в напрямку усування головних теоретичних постулатів. Найяскравіше ці зміни проявилися в пропаганді. Так, культ жовтневої революції в книжках для молоді сьогодні замінено культом минулого „вітчизняної війни”, культ героїв громадянської війни замінено культом генералів і офіцерів минулого війни, революційні пісні замінено піснями солдатськими та патріотичними, підручники історії відповідно переписано до вимог сучасного націоналістично-російського курсу, ідею „світової революції” замінено ідеєю „вищості Родини”, потогонну акордову працю проголошено працею „соціалістичною” — „від кожного за здібностями, кожному за працею”, „працю” ожирілих бюрократів проголошено „потрібою й необхідною” для робітничої кляси (Див. останню статтю Сталіна „Економічні проблеми соціалізму”). і т. д.

Що зміни в теорії робляться спеціально для молоді, з метою знегаталізування світогляду молоді, найяскравіше стало видно саме з цієї, вищезгаданої статті Сталіна. В ній Сталін намагається теоретично виправдати советську економічну систему з усіма її антисоціалістичними атрибутами, вимагає написати спеціальний новий підручник політекономії, який би „роз’яснював” советську економічну систему. Чому й для кого потрібне таке „розяснення”, Сталін ясно сказав на початку своєї статті мовляв, у нас багато є молодих людей, які „знають багато менше ніж ми”, тобто, -старики, батьки, і тому ці молоді люди „інакше розуміють закони соціалізму” (!), їх треба перевиховати, їхні „погляди треба виправляти” (читай, проти їх поглядів треба ‘боротись!'), і т. п. (Див., „Правда”, 3. 10. 1952 р.). Ми вважаємо, що ці слова Сталіна є найліпшим доказом того, що протиріччя підсоветської дійсності, як фактор формування світогляду підсоветської молоді, якісно прибрали ще більшого значення в післявоєнному періоді.

Але немає жодних підстав думати, що намагання режиму знівелювати протиріччя між теорією й практикою через зміну теорії призведуть справді до ліквідації тих протиріч. Нічого подібного. Може зміни в теорії матимуть якесь значення для наступного покоління, що зараз ще тільки підростає, але напевно вони не матимуть ніякого впливу на сучасне покоління. Навпаки, зміни теорії, свідками яких є сучасне покоління, тільки ще більше переконуватимуть це покоління в забріханості режиму. Та й то, це ж тільки питання теорії. А практика? Зміни теорії не будуть же ліквідовани всі ті соціальні й національні протиріччя, що існують сьогодні в ССР, бо вони можуть бути ліквідовані тільки в наслідок ліквідації всього советського режиму, революційного зруйнування ССР.

В такій атмосфері живе й росте сучасне покоління нашої молоді. Виступ Сталіна показує, що справа розвитку світогляду молоді є дуже

серйозною справою для режиму. Конфлікт між „батьками” й „дітьми” сьогодні є конфліктом між „батьком” Сталіном і його „сталінськім пі- томцам”, а не конфлікт між буквальними батьками й синами, як це було в передвоєнних роках. Сьогодні це конфлікт між молодим поколінням і виконувачами психологічних функцій „батька” — вчителем, на- глядачем, міліціонером, авторитетами в галузі теорії й ідеології, і т. д., тобто, з усими тими, хто знищив буквальних батьків нашої молоді і на- магається їх собою замінити.

Чому ж цим „батькам” не вдається опанувати нашу молодь? Нам здається, що насамперед тому, що ця молодь є цілком новою людиною, а „батьки” її є старими по відношенню до неї, безплідними спромо- жними не захоплювати і вести цю молодь, а тільки тримати її в холод- них обіймах примусу, поневолення, обмежень, перешкод. Характеристи- ку цієї нової молодої людини, на нашу думку, найліпше дав сучасний маловідомий советський письменник Коновалов в романі „Університет”, що вийшов в 1947 році маленьким накладом. Коновалов виводить два типи молоді, що різняться між собою психологічно й світоглядово. Моло- дий студент-філософ Ілля Кожаров — це тип такого молодого чоловіка, який признав теорію, що її проповідує ще й сьогодні советський режим, і з позицій цієї теорії заперечує існуючу практику. Його това- риши, студент Ногайцев (обидва, до речі, татари) — це самородок, що вийшов з самої гущі народу, здобув знання самоосвітою, впертий, воле- любний бунтар з психологією анархіста, самобутність якого видно в кожному слові й кожній дії його. Це тип, що не сприйняв теорії, бо ніколи й не цікавився докладно нею, а так виріс сам по собі, не терпить ніяких обмежень, ніяких рамок, ніяких „не можна” в жодній галузі жит-тя. Світогляд Ногайцева не викристалізуваний, але могутній своїм по- тенціям. І ці два герой виступають на бій з існуючою шкаралупою ста- рих „батьків” — партійних бюрократів, доктринерських професорів. Відвертість висловів автора роману є безподібна в сучасній советській літературі. Колись при нагоді треба би було докладніше над ним спи- нитися. Загальна ж ідея, що об'єднує обох героїв, обидва типи сучасно-ї молоді, це ідея свободи: свободи людини, свободи її волі, творчості, думки, ідея людської гідності й людської гордости, ідея людини-твор- ця й переможця. При чому, людини нової, сучасної, підсоветської, тоб- то вільної від моралі, етики, традицій і пересудів минулого. Це ідея я- когось нео-народництва, якогось нового вільнодумства й свободолюб- ства, що не вкладається в старі поняття, з якими до неї підходять „ба- тьки”. В романі „батьки” нічого не можуть протиставити гострому ро- зумові волелюбного філософа Кожарова, крім „партійних взисканій”, „критики й самокритики”, покликання на цитати „вождів”. Нічого не можуть вони протиставити й бунтарському духові Ногайцева, крім ви- ключення його з університету та заборони читати книжки. Оце, на нашу думку, і є картина, що відзеркалює стан нашої сучасної молоді, її бо- ротьбу з „батьками” і її непереможність в цій боротьбі.

Ми не ідеалізуємо молодь, не хочемо фантазувати чи керуватись бажаннями в своїх думках. Ми свідомі того, що наше безпосереднє знання молоді дорівнює лише „уривкові доби”, як казав Віктор Петров, конкретно — уривкові передвоєнної доби. Про післявоєнну добу мо- жемо судити тільки на підставі емпіричної аналізи тих явищ, що потра- пляють під нашу увагу тут за кордоном. Емпіризм, звичайно, є дуже часто помилковою методою. Отже, в наших думках треба завжди ли- шати місце на помилку. Але є й істини, що видаються безпомильними.

Такою істиною є те, що в житті завжди перемагає нове, молоде, а вмирає старе, віджиле. Не спокійно вмирає, звичайно. Старе бореться за своє існування, ставить перешкоди на кожному кроці, гальмує рух, хапається мертвими обіймами за нове. Це явище існує скрізь: в природі, в суспільстві, в людському мисленні і людських діях. Те саме існує й в випадку нашої молоді. „Батьки” б’ють її, заклинають, намагаються загнуздати, підпорядкувати собі, покорити, одним словом, — зробити молодь старою, трухлою, вихолощеною, слух’яною, безвольною. Може це їм в окремих випадках і вдається. Але — це тільки винятки. Взагалі ж молодь покорити не можна.

Тому ніколи не можемо погодитись на те, що іноді наші еміграційні „батьки” ставлять хрест на нашу підсоветську молодь, вважають її „пропащим, втраченим поколінням”, „роздитими бурею”, „скаліченими духовово”, „нездібними до спротиву і дії”. Це не правда. Шкода тільки, що в цьому часто переконують вони і тих небагатьох з підсоветської молоді, хто, відірвавшись від свого покоління, опинився на еміграції.

На концерті ОДУМ в Нью Йорку. Учениця балетної студії В. Переяславець виконує танок — сольо.

В національному строї Ніна Онищук виконує гречаники.

Коло мікрофону молода співачка Люда Ярошенко.

Валентина Рудь і Анатоль Коченко виконують подільський козачок.

Фото направо: Група учасників концерту.

НАШІ ПРОБЛЕМИ

Нам щось бракує

Петро Матула

Вище поставлене твердження — це є мимовільне заключення до якого приходимо, переглядаючи минуле і спостерігаючи теперішнє життя — нас, молоді — об'єдданої в ОДУМ., та й не лише в ОДУМ, а съсегодняшньої молоді взагалі.

Хай ні в якому разі, ці, в голос висловлені тут спостереження, не будуть докором на чибудь адресу. Навпаки, хай це буде один крок вперед, до змінення нашого стану, шляхом грунтовного і холодного усвідомлення наших недомагань та їх причин в товариському, взаємному порозумінні.

Кожний з нас бачить, що життя наших молодечих організацій не є таким, яким би воно повинно бути, таким, яким ми його хвилево бажаємо зблизька, чи уявляємо на віддалі.

Кожний з нас бачить, що ми робимо мізерний поступ на полі організованості, самовиховання, чи взагалі нашого вкладу для добра суспільства, в порівненні з часом, потребами і безперечно, можливостями.

Ми не тільки не робимо потрібного поступу, ми переважно туплюємося на місці з дня-на-день, а то навіть зсуваємося назад.

Ми не проявляємо найменших турбот за якості нашого суспільства, хоч ми й критикуємо його при всяких нагодах чимало. Ми маємо автоматичне наставлення до нашого майбутнього — доростати певного віку і вкочуватися в існуючі течії українського життя з його сварками й розєднаннями, без ніяких вимог навести, нарешті, порядок в нашому суспільному житті.

Всі ці наші недомагання ми бачимо, але на найбільше, на що ми спромагаємося — це нарікати. Ми завжди знаходимо причину невдач десь поза нами, дуже свіжу причину і то найчастіше показуємо пальцем на свого сусіда. Тут знову хочемо зазначити, що хоч на стільки правдивими і неприємними ці зауваги є не сприймаємо їх в образу.

Ми чимось не здорові! І тому ми обов'язково мусимо докопатися до причин нашої недуги. Ми обов'язково мусимо пізнати нашу недугу і усвідомити її наявність, щоб ми могли з нею боротися!

Ми часто нарікаємо на брак провідника і в цьому знаходимо причину найдрібніших невдач. Але, коли вдуматися глибше у степінь наших вимог провідника, то не є ж ми настільки молоді, щоб потребували няньки і не є ми настільки тупі, щоб потребували „гітлера”! Навпаки, наш вік, наші можливості і переконання, на які ми претендуємо, дають всі підстави, щоб ми радше потребували тимчасово вибраного „голови”, чи „чергового”, а ми всі були за провідника!

І тут повстає ряд питань. — Чому ми не маємо такого підходу до нашого організованого життя? Чому ми скорше надаємося на череду, ніж на культурне, виховане, гарне, молоде покоління? Чому всі наші задуми ледве қутильгають і рідко доходять до мети?

І тут саме в **усвідомленні** відповіді на такі питання, лежить наша перша запорука успіху, запорука вирватися зі стану тупцювання.

Перш за все, ми повинні усвідомити, що за наші неуспіхи, не винен наш сусід чи товариш! Всі ми за наш вік мали досить нагоди вибрати в себе якості, які тримають нас тепер на низах і не дозволяють крокувати вперед!

Ми ніколи не жили і не виховувалися у своїй державній родині. Ми народились і виховалися під чужими урядами. Ми ніколи в житті не мали нагоди мислити і мріяти категоріями майбутнього громадянини рідного суспільства. Ми ніколи не були свідками здорового життя української спільноти. Протягом нами прожитого віку під наказами, від „Спасибо тов. Сталіну за наше счастливое детство” починаючи, і на Д. П. еміграції кінчаючи, ми унаслідували прикмети маси, не ініціатора, творця й провідника, а череди!

А в додаток, на привеликий жаль, наші батьки, частинно через ті самі причини, частинно через куцо-сягаюче мислення, не служать нам взірцевим прикладом людей, що втратили свою хату і родину спільнотою хочуть її відновити. Ми є свідками їхніх сварок і чварів.

Взявши все повище під увагу, цілком природнім є, що ми ще не зуміли створити належної організованості, що ми ще не проявляємо прикмет суспільного провідника, що нам бракує ще **грамотної національної свідомості**. І в загальному, що ми переживаємо багато невдач і недомагань.

Але ж, тут саме ми повинні зробити крок вперед! Ми повинні глибоко і холодно усвідомити, що це є наша спільна недуга! Не нарікаймо ні на кого, бо ніхто з нас не оминув ції недуги і обов'язком кожного з нас є допомогти своєму близньому струсити з себе нездорові осади минулого.

Лише чітко маючи на увазі наше положення, та чітко окреслену нашу мету, що ми не хочемо завжди тинятися по чужих світах і чутися „помилуваними гостями”, що ми хочемо нарешті і мати батьківщину вільною, що ми хочемо жити у рідному суспільстві зі своїм урядом і установами, щоб ми могли брати участь у спільному житті сві-

ту, як рівноправний член серед решти країн, — отоді лише ми добачимо безпідставність наших нарікань. Отоді ми зрозуміємо, що наш успіх залежить від кожного з нас особисто, що найбільше наше право і обов'язок — це активно докладати, а не пасивно вимагати від провідника!"

Та тут знову ми натрапляємо на нашу спільну проблему. Щоб досягнути таких ідеалів, треба мати силу. — силу мислити, спостерігати, робити заключення. Тобто, треба мати відкриті очі, нашорешені вуха і тренований мізок — треба бути освіченим, грамотним.

Тим часом, наше скитальське положення позбавило багатьох з нас можливостей здобути освіту — ту силу, яка дає можливість розуміти проблеми та їх рішати.

Та знову ж, зробімо ще один крок вперед! Коли ми розуміємо, що в освіті, в грамотності наша сила — вчімось! Не обов'язково мусить це бути формальна школа. Вчімось читаючи і спостерігаючи. Тренуймо себе на інтелігентних учасників громадського життя! Зрівнюймо наші сили з величиною завдань, які лежать на нас, як на наступному поколінні українського суспільства. Не забуваймо, що від нас залежатиме якість наших наступників. З наших родин складатиметься наше суспільство і його рівень залежатиме від рівня наших родин.

Отже, лише особлива свідомість наших обов'язків, лише особисті вимоги їх виконання від самого себе в першу чергу, дадуть нам запоруку успіху. Наш вік і наші можливості сьогодні дають нам всі підстави робити поступ в здоровому напрямку.

І хай це залежить від кожного з нас особисто, щоб ми змогли вже незадовго, сказати своє сильне слово нашим старшим членам суспільства, щоб вони схаменулися і зробили нарешті порядок у своєму громадському житті, **бо інакше даремно вони витрачають свої сили, — ми не схочемо унаслідкувати їхню кalamуть. Ми хочемо зберегти нашу спільноту на вигнанні здорововою насіниною, щоб вона могла пустити плідні паростки на нашій, переживаючій тепер руїну, Батьківщині!**

ХРОНИКА ОДУМ

ВЕСІЛЛЯ ОДУМІВЦІВ ПО ТЕЛЕВІЗІЇ

23 червня, вівторок, буде нередана перша в історії телевізії одногодинна програма українського весілля по ню-йоркській телевізійній станції (станція ч. 7) від 11.30 до 12.30 год. дня. Вінчаннямуться Лариса Мельниченко і Володимир Н. з філії ОДУМ в Бостоні.

З життя Філії ОДУМ в Детройті

„Чи втримаємося ми цим разом?” — таке питання турбувало кожного одумівця на організаційних зборах філії ОДУМ в Детройті 15-го березня 1953 р. Побоювання не даремні. Пригадувалась осінь 1950 р. Саме тоді демократичний рух української молоді оформлювався в ОДУМ. Ми вирішили включитися в нього. Але обставини, на жаль, склалися так, що перед закінченням організаційного періоду праці філії, переважна більшість членів управи опинилася в лавах американської армії. Працю філії довелося припинити...

І ось, після двохрічної перерви ми знову під прaporом ОДУМ-у. Сьогодні ми маємо за собою місяць праці і вже можемо похвалитися деякими успіхами.

Філія нараховує понад 20 членів, з яких чотири ще й досі перебуває у в'язниці. Але є певні ознаки того, що кількість членів в майбутньому значно зросте.

Управа філії видає „Бюлетень”, в якому інформує членіз і прихильників ОДУМ-у про всі важливі події з життя філії.

В березні організовано було доповідь на тему „Християнський світогляд Шевченка”, яку прочитав ред. Павло Маляр.

Крім того члени філії з великим зацікавленням відвідують вечори в Літературно-Мистецькому Клубі. На двох останніх вечорах виступала з солоспівом одумівка Лідія Кошман.

ОДУМ в Детройті взяв активну участь в похоронах голови УНРади, професора Г. Іваницького. Почесну варту першими несли одумівці. До речі, ми були одинокою організацією, що репрезентувала українську молодь в цій сумній урочистості. Як вислів свого глибокого жалю з приводу втрати провідника нашого державного центру, філія ОДУМ-у склали на могилу покійного пишний вінок квітів.

Ми взяли активну участь у великій антикомуністичній маніфестації, що її влаштували громадські організації м. Детройт з нагоди 20-тиріччя голоду в Україні.

В пляні праці філії на майбутнє передбачається створення драматичного гуртка, який зможе приступити до праці, як тільки філія матиме власну домівку. В справі одержання домівки управа філії вже поборила потрібні заходи.

Управа філії також має намір випустити альбом платівок з піснями для молоді,

що при наявності добрих голосів серед членів філії та при підборі відновідного пісенного матеріалу буде цілком можливо зреалізувати.

Запляновано спільні прогулки одумівців за місто.

В загалі перспективи розвитку філії непогані, і якщо тільки управі пощастиТЬ захопити організованою працею ширші кола молоді Детройту, то в недалекому майбутньому наша філія зможе зайняти

належне їй місце поруч з філіями інших великих міст, як Чікаго, Клівленд, Філадельфія та інш.

Це те, чого ми прагнемо, те, що додає нам запалу до праці.

Але хоч ми, здебільшого покладаємося на власні сили, та все ж будемо дуже вдячні, коли „старші” віком і досвідом філії захочуть допомогти нам своїми гонадами.

Одумівець

ВЕЛИКЕ ПОЖВАВЛЕННЯ ПРАЦІ ОДУМ В США.

За останній час значно пожвавилася праця в філіях ОДУМ в усіх ділянках, а зокрема в культурно-освітній та громадсько-виховній.

На особливу увагу заслуговує участь ОДУМ-івських філій в переведенні позички УНРади, особливо перед ведуть в цій кампанії Філадельфія, Чікаго, Ньюарк, Міннеаполіс, Бостон. Всі, без виключення філій прийняли участь в масових громадських маніфестаціях присвячених 20-річчю голоду в Україні, що відзначила громадська преса.

Спеціально відзначено день українського моря і день пам'яті С. Петлюри.

Особливо гарно, обдумано і організовано відзначила день українського моря філія ОДУМ в Філадельфії, (докладніше про це опишемо в наступному числі нашого журналу).

По філіях відбуваються доповіді-реферати, вечорі товарицьких зустрічей, прогулки. Сезон літніх піжніків започаткувала першою філія в Ньюарку. Підготовляється грандіозна зустріч молоді і старшого громадянства Канади і США, що має відбутися 8-9 серпня, і в якій філії ОДУМ США виступлять кожна з своєю програмою.

ВЕЛИКИЙ ОДУМІВСЬКИЙ КОНЦЕРТ В НЮ ЙОРКУ

В суботу 23 травня в одній з кращих концертних заль Нью Йорку відбувся великий одумівський концерт-балль, за участю балетної студії Валентини Переяславець.

Учениці студії Марта Малинівська, Ляля Заклинська, Рома Скоробогата, Іна Олійник виконали танок „Пас де кватре”. Тамара Скоробогата виконала польку, а матроський танок виконали тріо Марта Копах, Зоя Лебідь, Христя Бартко. Сильсіду виконала Іна Олійник.

На жаль, через те, що була слизька підлога випав з програми український танск, що його мав виконати увесь ансамбль. Виступами учнів студії, керувала безпосередньо сама пріма-балеріна Валентина Переяславець. Присутні з приємністю спостерігали наслідки дуже корисної праці, цієї мистецької школи нашої заслуженої і добре відомої пріми-балеріни.

Школа п. Переяславець знаходиться в клубі ОДУМ.

Наслідки своєї безпосередньої кілька місячної праці показав клуб ОДУМ в Нью Йорку.

Інна Онищук, Валентина Рудь, Ігор Замятій, Євген Мельниченко, Ігор Рибальченко, Ілько Кручко виконали гречаники.

Молода співачка Люба Ярошенко — виконала кілька народніх пісень. Ігор Замятій, І. Рибальченко, Євген Мельниченко — співали тріо. Подільський козачок виконав Анатолій Коченко і Валентина Рудь. Оригінальний танок з шаблями — запорожець — танцювали І. Замятій, І. Кручко, Є. Мельниченко, І. Рибальченко.

В програмі виступив як гость наш відомий і заслужений композитор Григорій Китастий, що потім разом з одумівцем Юрком Савченком і його батьком Савченком виконали тріо кілька пісень в супроводі бандур.

Концерт мав великий моральний успіх, і залишив добре враження, як один з найкращих концертів від часу існування ОДУМ.

Концерт відвідали високі американські гості серед яких був мер Лонг-Айленду з своєю дружиною.

Треба відзначити, що з подібною програмою ансамбль клубу ОДУМ багато разів виступав серед американців, особливо в університетських клубах, за що головна Управа одержала цілий ряд листів з прихильними відгуками.

ПРАЦЯ КЛУБУ ОДУМ В НЮ ЙОРКУ

10. квітня — Концерт в університеті Нью Брансвік штат Нью Джерзі — для американської і чужинецької молоді.
12. квітня — Доповідь інж. І. Пілдубного: „Про сільське господарство України”.
18. квітня — Доповідь Всеолода Голуба: „Стан сучасної совєтської економіки на Україні”.
25. квітня — Група ОДУМ відвідала Вест-Пойнт військову академію.
30. квітня — Товарицьке прийняття американської молоді з університетів і коледжів.
3. травня — Ансамбль ОДУМ з великим успіхом виступив перед американськими промисловцями, політичними і громадськими діячами в Клубі Крайслера в Нью Йорку.
13. травня — Клуб ОДУМ відвідала група американських студентів. Товарицькі розмови і дискусії.
14. травня — Одумівський ансамбль виступав з концертом серед американців в Лонг-Айленд на запрошення американського мера.
23. травня — Концерт в Стайвезант-Казіно.

В клубі демонструвалися такі фільми:

1. Гавайські острови — майбутній 49 штат.
2. Бермудські острови — місце зустрічі великих трьох.
3. Далекосхідня Азія. Королівство Сіям.
4. Ріст і падіння гітлеризму в Німеччині.

Відбувалася праця гуртків, зустрічі, збори і доповіді.

Американський легіон влаштував недавно в готелі Астор великий банкет, на якому як гості були запрошені віце-президент Ніксон, сенатор Мак Керті, сенатор Дженнер та цілий ряд конгресменів, а також дипломатичних закордонних місій. На банкет були запрошенні представники ОДУМ-у.

ЧЕТВЕРТИЙ З'ЇЗД ОДУМ США

Як повідомляє Головна Управа ОДУМ Четвертий З'їзд ОДУМ США має відбутися в вересні місяці.

АМЕРИКАНСЬКО-КАНАДІЙСЬКА ЗУСТРІЧ

ПОСВЯЧЕННЯ ПРАПОРУ ТА ЕМБЛЕМИ ОДУМ

Велика зустріч молоді ОДУМ Канади і США, а також старшого громадянства обох країн має відбутися в околицях Ніагарського водопаду 8-9 серпня.

Готується велика мистецька і спортова програма. На цій зустрічі буде посвячений одумівський прапор та емблема.

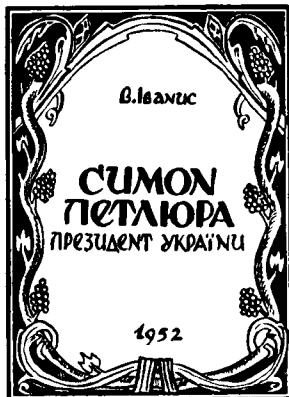
Огляд книжок

В. Іванис. Симон Петлюра президент України. 1879 — 1926.

Накладом „5-ї станиці союзу бувших українських вояків”. Торонто — Канада. 1952.

Давно відчувалася потреба в біографії Симона Петлюри. За 26 років після його передчасної смерти з'явилось трохи більших чи менших статей і книжок, в яких освітлюються окрім епізодів з життя цього великого сина українського народу. Однак зафіксувати бодай коротко перебіг цілого життя й діяльності Симона Васильовича ми ще не спромоглися. А в той же час нові події надходять, ставлять перед нами проблеми, до розв'язання яких він змагав і за які загинув. Знанням же минулого запобігаємо помилкам у прийдешньому. Мета цієї праці хоч трохи заповнити цю прогалину в нашій літературі.

Зокрема є конечна потреба об'ективно висвітлити питання національних меншостей за часів Симона Петлюри, особливо єврейської. Треба, нарешті, сказати правду про перебільшену тенденційну однобічність думки євреїв у відношенні до українців у період визвольних змагань. Цю частину праці написано майже виключно за творами видатних єврейських авторів.

В умовах вигнання та ще за океаном велики постають труднощі при збиранні документів та інших матеріалів про окремі події. У цьому допомогли авторові: колишній інспектор армії УНР В. І. Ке-

ровський, пані К. Сакалюк, проф. В. Дорошенко, І. Рудічев, пані д-р І. Нітефор з Садовських, п. Павленко-Луців, ген. М. Садовський, що із збірок архіву Воєнно-Історичного музею дозволив використати деякі світлини.

Матеріально видання цієї праці уможливила „5-та Станиця Союзу бувших Українських Вояків”. Ця організація обравла для видання спеціальну комісію в складі: голови Ю. Гуменюка, секретаря І. Кіріченка і членів: Д. Кислиці, інж. А. Ф. Шумовського і Я. Теслі, та організувала потрібні кошти.

Ми з особливою приємністю рекомендуємо цю книжку нашим читачам, а особливо всій нашій молоді.

Олена Звичайна. „Миргородський Ярмарок”.

Накладом видавничої спілки „Тризуб”. Вінніпег, Канада, 1953 р.

Видавництво „Тризуб” відзначає 20-ту річницю трагедії українського народу виданням мистецького твору Олени Звичайної — „Миргородський Ярмарок”, присвяченого жертвам голоду.

Цей черговий твір нашої відомої письменниці ідейно споріднений з її повістю „Селянська Санаторія”, яку так високо оцінили і фахові критики, і масові читачі, що їх захоплені відгуки про цю повість цитували „Укр. Голос” та інші часописи. Не меншим досягненням письменниці та нашої сучасної літератури є також і „Миргородський Ярмарок”.

Твір захоплює і потрясає читача своїм ідейним змістом, оригінальністю побудови та притаманним письменниці стилем художнього реалізму і разючих контрастів, що разом із добірною літературною мовою твору глибоко впливають на його читачів.

Зміст „Миргородського Ярмарку” базується на фактичних подіях та конкретних і типових дієвих особах, зберігаючи їх справжні прізвища, що надає цьому мистецькому творові ваги історичного документального кінофільму.

Головний герой „Миргородського Ярмарку”, Михайло Семенович Самодин є

тут гідним і типовим представником українських хліборобів, а зокрема тих масових жертв штучного голоду в Україні 1932-33 р. Самодин — це один із 7,000,000! Правдива історія його життя і смерті є типовою — ось у чому сенс і велич цеї скромної постаті.

У повісті „Селянська Санаторія” показані советські «вельможі», що розкошують у колишніх царських палацах, де нема жодного селянина. „Миргородський Ярмарок” якраз і дає відповідь на питання, що робили в той час українські селяни та як вони виглядали... Час дії в обох творах той самий: літо 1933 р.

Картина „Миргородського Ярмарку”, де обідрані, босі й опухлі від голоду селяни вимінюють на шматок хліба свої остатні скарби родинні, — є разючим історичним контрастом до „Сорочинського ярмарку”. Гоголя. Там бо здорові, неголодні й посвяточному вдягнені селяни продавали не рушники, не плахти й не сорочки весільні, а зерно, борошно, худобу, птицю, смушки, вовну, прядиво, полотно тощо. Там вражає читача цілий ряд смішних пригод, що виникають через прагнення Грицька одружитися з Парасею наперекір злій мачусі... Там народні перекази про чорта та його червону світку так вибагливо переплітаються з веселими настроями і розвагами селян, що читача приголомшує це чергування веселих несподіванок. Там залияння, моторичі, пісні, танки, вино й мед! Є, правда, трохи й переляку, але ще більше сміху, музики, жартів і... „Боже, благослови молодих до шлюбу!”, — як заключний акорд! Саме такий український ярмарок можна вважати типовим аж до революції 1917 р., звичайно, за вилученням тих казкових додатків із „Сорочинського ярмарку” Гоголя.

„Миргородський ярмарок” є не тільки цілковитим контрастом до Сорочинського, але й **типовим** для ярмарків-базарів 1932-33 р. по всіх містах України, де скрізь тоді були голодні селяни та їх кати й паразити.

Дія твору „Миргородський Ярмарок” відбувається в тому Миргороді (Полтавщина), що його увіковічнив М. Гоголь, зокрема, і в своїй „Повісті про те, як посварився Іван Іванович з Іваном Никифоровичем”. Саме ця повість, написана в

1833 р., дає найбільше матеріяу про Миргород доби Гоголя, що його влучно використовує Олена Звичайна для порівнянь у своєму творі (розділ „Колись і тепер”).

Саме тому, описуючи п'дсоветський Миргород 1933 р., Олена Звичайна влучно нагадує нам картини пера Гоголя, що

уможливлює зробити цілий ряд цікавих порівнянь та побачити Миргород з висоти сторічної перспективи в світлі різних контрастів.

В останньому розділі авторка, процитувавши невеличкий уривок зі згаданої повісті Гоголя, що дає мистецьку картину літньої ночі в Миргороді в 1833 р., — свідомо зберігає стиль і тон Гоголя, описуючи літню ніч у Миргороді в 1933 р. І тоді на тлі ідеалії природи ще гостріше вражає те, що відбувається під накриттям тієї ночі-чарівиці...

Письменниця присвятила твір своїм землякам-українцям, що загинули в 1933 р. в тій великій трагедії.

Олександр Бойченко. „Молодість”, повість. Вид-тво ЦК ЛКСМУ „Молодь”, Київ, 1949 р., стор. 425.

Повість О. Бойченка „Молодість”, писана з перервами в Києві в 1939 р., в Уфі в 1943 і знов у Києві в 1948 р., належить до такого типу советської української літератури, яка в майбутній її історії, напевно, буде окреслена, як мемуаристика свідомого фальсифікаторства. Повість Бойченка — це спогади про його власну молодість, але перекручення й

фальшування фактів, історичних обставин і подій зроблено в цій повісті не тому, що в Бойченка на старість пам'ять стала короткою, а навмисне, з певною свідомою метою.

Бойченко описує події на затізничній стації Київ II та в околиці в періоді між 1921 та 1926 рр. Героями його є партійці й комсомольці-більшовики. Основна фабула — це боротьба більшовиків проти Української комуністичної партії, Української комуністичної юнацької спілки, лівих есерів, боротьбістів, трецькістів та селянських „банд” в лісах довкола Києва. Бойченко намагається з усіх сил перевонати читача, що ці горохи більшовиків в жодному разі не були комуністами, а тільки замаскованими під червоний прапор денікінцями, петлюрівцями, криміналістами та агентами Німеччини. Тут Бойченко свідомо фальшує історію. Відомо бо з безлічі автентичних історичних документів, що укапісти, укрюс, ліві есери, боротьбісти були спряженими комуністами й революціонерами, єдиним „гріхом” яких супроти большевицької мамоні був той факт, що, крім цього, вони були й ширими українськими патріотами та самостійниками.

Але, як і в кожній купі брехні є завжди й зерно правди, так і в мемуарах Бойченка можна знайти чимало цікавих епізодів, що, мабуть, іправдиво описують героїчну боротьбу українських комуністів-самостійників. Бойченко свідчить, що УКП мала великі витязи серед київських робітників-залізничників, що укрюс часто успішно конкурував з московським комсомолом за вплив на молодь, що в апараті рад, профспілок, кооперацій, та й у самій більшевицькій партії було багато людей, що симпатизували, а то й прямо були членами УКП. На виборах до рад в 1922 році українські комуністи дали серйозний бій більшевикам, але програли тільки тому, що більшовики вжили проти них репресивних заходів, починаючи арештами й кінчаючи безпardonною демагогією на мітингах.

Характерними є й такі факти, наведені в Бойченка, що провід більшевицької організації складався виключно з росіян, що керувалась більшевицькою організацією не постановами проводу КП(б)У чи „українського” уряду в Харкові, а прямыми ди-

рективами з Москви і т. п. Досить ясно показано також і той факт, що більшовики прийшли до розуміння важи національного питання та пішли на певні поступки українцям тільки під тиском УКП, це єдиної легальної української партії того періоду. Наприклад, Іскров, секретар залізничної парторганізації, пояснюючи потребу відкриття українського робітничого театру, говорить таке: „Ми повинні мати якнайбільше своїх театрів, клубів, бо укапісти й петлюрівці гав не ловлять”. Оте маленьке „бо” пояснює всю національну програму російських більшовиків на Україні!

Зразком же брехні Бойченка, що переворшує всі пісенітниці славного барона Мюнхгаузена і може бути цитовано як чудовий анекдот є, наприклад, такий уступ. Поміщик і білій офіцер Баула в разом з одним з укапістів говорить таке: „Ліві з УКП думають увійти до Комінтерну, їм обіцяють підтримку Троцький, Зінов'єв, Бухарін, Радек, а на Україні — Затонський, Скрипник, Шумський. Вони за нас. Треба встановити зв'язок з опозицією Троцького, з нею ми маємо багато спільного”. Під „ми” розуміється поміщика Баула, пімецько-американській шпигун Перепітка і т. п. Хіба ж це не анекдот?! І таких анекдотів в повісті Бойченка є не менше сотні.

Незрозумілим є, правда, питання, для чого взагалі написав цю „повість” Бойченко. Трохи пеймовірно, щоб він одержав пряме замовлення на неї. Але не може й бути, щоб цю книжку він написав так собі, безпідставно, без жодної мети. Згадувати про те, що в часі революції на Україні існували революціонери й комуністи-самостійники, раніше просто заборонялось в СССР. І справді, в художній советській літературі це перший твір про УКП. Для чого ж більшовикам здумалось викопувати з історичних архівів теми, які багатою уже зовсім певдомій незнані?! Це велика загадка.

Можна припустити хіба тільки дві можливості. Може, Бойченко сам особисто має давній гріх перебування в часі революції в одній з опозиційних до більшовиків організацій і цей гріх йому час від часу пригадують. Щоб якось висловідатись, він і написав оцей пашквіль у формі мемуарної повісті. Це одна здогадка.

Друга можливість є та, що може, якимсь способом на сучасній Україні відроджуватися правдиві спогади з часів революції: або старі батьки, вже не боячись смерті, починають нишком розповідати молоді правду, або студенти історії занадто глибоко починають копатись в архівах (факт, що останнім часом кількісно зрос захист дисертаций на теми історії революції на Україні; про це можна вчитати з українських советських газет), а, може, й взагалі „в повітрі” починають літати ідеї, що мають щось спільне з ідеями 20-их років.

Одним словом, якась причина, напевно, є. Безпричинно повісті на такі гострі теми не писалися б і пляновий папір не витрачався б даром на їх друк. Тим більше, що після Бойченкової повісті з'явилася вже ще дві книжки, що описують події з революції на Україні. Це повість Скляренка „Шлях на Київ” та роман Юрія Смолича „Світанок над морем”. Останній присвячений паплюжину В. К. Винниченка. Ми читали ще тільки советські рецензії на ці книжки, але темами вони близькі до повісті Бойченка.

В. С. Г.

З листів до ОДУМ-у

Мер з Лонг-Айленд — Нью Йорк, після виступу одумівського ансамблю на концерті американських організацій, прислав на ім'я Головної Управи ОДУМ такий лист:

Високоповажаний Пане Голово!

Я відчуваю найбільшу приємність висловити Вам і всім вашим одумівським колегам щиру подяку за виступ одумівського ансамблю на нашому концерті.

Ви не робили серед нас пропаганди, не робили ніяких промов, але з виступів вашого ансамблю, ми краще ніж від будь якої пропаганди, зрозуміли хто ви українці і які ваші завдання та ідеї. Повірте мені, що багато з нас вперше бачили українські танці і чули українську пісню. Але з ваших виступів ми побачили, який ви — українці високо-культурний народ.

Ми американці дуже раді, що маємо серед своєї спільноти таку як ви молодь і віримо, що так само як ви є добрими украйнцями, ви будете добрими американцями...

Все, що вам буде потрібно, і всім, чим я зможу я завжди буду вам в допомозі...

Подібні листи Головна Управа одержала від багатьох інших американських організацій.

ЗАМІСТЬ ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ

Після виходу останнього нашого видання (ч. 1-2) редакція „Молодої України” одержала 152 листи від своїх читачів, співробітників і дописувачів.

Редакція безмежно зворушена такою увагою і моральною підтримкою своїх читачів (лише два листи були осуджуючі журнал, і носили характер особистих порахунків, або писані під диктат в відповідних обставинах).

Жаліємо, що брак місця не дозволяє нам хоч частково подати це листування до загального відома. Ще більш жаліємо, що в більшості випадків ми не мали можливості відповісти на листи наших читачів, бо роботи коло журналу дуже багато, а ні редакція, ні адміністрація „Молодої України” не мають ні одного платного робітника.

Щиро сердечно дякуємо всім за увагу і підтримку.

Будемо старатися, щоб „Молода Україна” з кожним числом ставала все кращою і кращою, але знайте, що це залежить також від Вас в дуже великий мірі.

Ставайте передплатниками. Приєднайте хоч одного передплатника. Поширяйте „Молоду Україну” серед своїх знайомих.

Виріжте цей купон і надішліть нам. Адміністрація „Молодої України” перешле Вам підтвердження про одержання.

До Адміністрації „Молодої України”

Прошу й далі висилати мені „Молоду Україну”.

Тут пересилаю разом

1. Як розрахунок за попередні числа
2. Передплата
3. Пресовий фонд

Моя адреса:

.....
.....
.....

Дня

Підпис

Просямо присилати нам свої завваження і побажання до журналу.

Прошу висилати журнал для приєднаного мною нового передплатника на сліду-
ючу адресу:

.....
.....
.....

Ціна цього числа 30 центів. Всі листи і розрахунки просямо висилати безпосеред-
ньо на адресу журналу.

Ви зробите своїм друзям і знайомим найкращий подарунок, якщо
порадите їм або передплатите для них „Молоду Україну”. Незабувайте
за тих, що в Європі, Австралії, або в інших країнах.

**СТАВАЙТЕ В ОРГАНІЗОВАНІ РЯДИ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ
МОЛОДІ!**
